

Laste heaolu poole Euroopas Selgitustekst laste vaesusest Euroopa Liidus

EAPNi ja Eurochild'i selgitustekst

EUROOPA VAESUSVASTANE VÕRGUSTIK

EUROPEAN ANTI-POVERTY NETWORK

RÉSEAU EUROPÉEN DE LUTTE CONTRE LA PAUVRETÉ ET L'EXCLUSION SOCIALE

SQUARE DE MEEÛS, 18 – 1050 BRUXELLES – Tél: +32 (0)2 226 58 50 - team@eapn.eu

www.eapn.eu

EUROCHILD

AVENUE DES ARTS, 1-2 – 1210 BRUXELLES – Tél : +32 (0)2 511 70 83 - info@eurochild.org

www.eurochild.org

Sissejuhatus

25 miljonit last Euroopa Liidus (EL) elavad vaesusriskis või on sotsiaalselt tõrjutud - see on üks laps neljast. Enamik neist lastest kasvavad vaestes peredes, kes üha enam näevad vaeva oma lastele inimväärse elu pakkumisega. Euroopa Liidus, mis uhkustab sotsiaalse mudeliga, on see sotsiaalne kuritegu, rünnak põhiõigustele ning suutmatus investeerida inimestesse ja meie kõigi ühisesse tulevikku . Kas EL saab seda endale lubada?

Käesolev selgitustekst laste vaesuse kohta on kirjutatud Euroopa Vaesusvastase Võrgustiku (EAPN) ja Eurochildi koostöös, et:

- tõsta üldsuse teadlikkust selle kohta, mida tähendab laste vaesus Euroopa kontekstis, selgitada vaesuse põhjuseid ning kuidas see mõjutab laste ja nende perede elu;
- tõsta esile tõhusaid lahendusi, mis aitavad võidelda laste vaesusega ja edendada kõigi laste ja perede heaolu, eriti eelarvekärbete ning sotsiaalkulutustelt kokkuhoiu ajastul.

Loodame, et see aitab mobiliseerida laialdast avalikku ja poliitilist toetust tõhustamiseks meetmeid, et vähendada laste vaesust ja edendada laste heaolu, ning järgimaks Euroopa Komisjoni soovitusi laste vaesuse leevendamiseks ¹.

EAPN on juba avaldanud 3 selgitusteksti (tõlgitud ka eesti keelde): "Vaesus ja ebavõrdsus Euroopa Liidus" (2009) , "Miinimumsissetulekute piisavus Euroopa Liidus " (2010) ja "Jõukus, ebavõrdsus ja sotsiaalne polariseerumine Euroopa Liidus" (2011) . Tekstid on leitavad www.eapn.ee kodulehelt.

¹ EK soovitus (20 Feb 2013): *Investing in children: breaking the cycle of disadvantage*.

Sisukord

Sissejuhatus.....	2
Sisukord.....	3
MIS ON LASTE VAESUSE PÕHJUSED?.....	13
KES ON NEED VAESUSES ELAVAD LAPSED NING KUI PALJU NEID ON?	16
MIS ON LAHENDUSED?.....	28
OLULISTE ALLIKATE TEAVET JA ANDMEID.....	46

MIS ON LASTE VAESUS JA MIKS SEE ON OLULINE?

Laste vaesus Euroopa kontekstis

Võitlus laste vaesuse vastu Euroopas on lahutamatu osa globaalsest solidaarsusest.

Laste vaesust seostatakse kõige sagedamini arengumaadega, sõdadega, alatoitumusega, haigustega ning enneaegse surmadega. Täna Euroopa Liidus kogevad lapsed vaesust, kohati isegi äärmuslikku vaesust. See mure ongi käesoleva selgitusteksti fookuseks. Muidugi ei kahanda see vaesuse tõsidust mujal maailmas. See, kuidas me kohtleme lapsi kodule lähemal, on lahutamatult seotud meie positsiooniga ülemaailmse arengu suunajana ja humanitaarabi andjana. Me ei saa propageerida põhimõtteid, mida me ise ei praktiseeri. Laste väärkas kohtlemine meie endi riikides peab olema meie enda arengu prioriteet, aga ka meie panus globaalsesse visiooni solidaarsusest ja ressursside õiglasest jaotusest.

Vaesus tähendab palju enam kui madala sissetulekuga toimetulemine

Laste vaesus tähendab eelkõige üleskasvamist vaeses peres - ebapiisav sissetulek ei anna materiaalselt ilmajäetust ning ei taga peredele inimväärset elu. Vaesus on palju enam kui lihtsalt rahaliste vahendite ebapiisavus. Vaesus tähendab ka elamist halvades tingimustes ning ligipääsu puudumist kvaliteetsele haridusele ning tervishoiule. Vaesust kogevatel inimestel on ebavõrdsed võimalused ühiskonnaelus osalemiseks ja arenemiseks võrdsel tingimustel teiste samas riigis elavate inimestega. See on laste võimetused oma häält kuuldavaks teha. Need pered võitlevad iga päev, et raskustele vaatamata tagada oma

lastele väärikas elukeskkond.

Ebapiisav sissetulek koos juurdepääsuta avalikele teenustele tähendab ühtlasi seda, et lastel pole võimalik kaasa lüüa teistele loomulikes igapäevastes tegevustes ja neile jäävad kättesaamatuks kooliekskursioonid, ujumistunnid, sõprade sünnipäevad ning puhkusreisid, nad ei saa sõpru külla kutsuda ning nad ei saa ka ise sõpru külastada.

Laste vaesuse definitsioon

Käesoleva selgitusteksti kirjutamisel leppisid EAPN - i ja Eurochildi töögrupp kokku järgmise definitsiooni:

Lapsed elavad vaesuses, kui tulud ja vahendid nende kasvatamiseks on nii puudulikud, et need välistavad ühiskonnas normiks peetava elustandardi ning ei taga neile sotsiaalset, emotsionaalset ning psüühilist heaolu ja eakohast arengut. Vaestes peredes kasvades võivad lapsed ja nende vanemad kogeda mitmeid erinevaid takistusi nagu madal sissetulek, puudulikud elutingimused - ja keskkond, kättesaamatu arstiabi ning halva tasemega haridus. Nad on sageli ilma jäetud sotsiaalsest suhtlusest, mis teiste laste jaoks on norm. Nende juurdepääs oma põhiõigustele võib olla piiratud, nad võivad kogeda diskrimineerimist ning häbimärgistamist ja nende hääled ei pruugi olla kuuldavad ja arvestatavad.

Vaesuse Euroopas on peamiselt suhteline kontseptsioon

Üldiselt peetakse laste vaesust arenenud Euroopa riikides suhteliseks kontseptsiooniks. See on lapse halvem toimetulek võrreldes oma regioonis normiks oleva elustandardiga. Vaeste perede laste elu on igapäevane võitlus normaalse elu ja osalemise eest tavalises majanduskeskkonnas, sotsiaalsetes ja kultuurilistes tegevustes. Mida see tähendab, ning kui tõsine see mõju on, erineb riigiti, olenedes elustandardist, mida enamus selle riigi kodanikest naudib. Kuigi mitte nii tõsine kui absoluutne vaesus, on suhteline vaesus siiski väga tõsine ning kahjulik.

Euroopa pole vaba ka absoluutsest vaesusest

Euroopas on kahjuks ka selliseid lapsi, kes kogevad sügavat ilmajäetust. Seda kutsutakse tavaliselt absoluutseks või äärmuslikuks vaesuseks. See on ilmajäetus põhiliste vajaduste rahuldamisest nagu igapäevane tervislik toit, küte, korralik elukoht, puhas vesi, piisav hulk riideid, ravimid ja arstiabi. Iga päev on võitlus ellujäämise eest. Loomulikult on see rohkem omane arengumaadele, kuid see on ka kasvav reaalsus mõnede laste jaoks EL - is, näiteks romade lastele, kodututele lastele, saatjata migrantide lastele, dokumentideta migrantide lastele ning väga vaestes regioonides elavate laste jaoks. Nendel lastel palju suurem risk halva tervise tõttu noorelt surra. Absoluutset vaesust võib leida kõikidest liikmesriikidest

aga eriti vaesematest liikmesriikidest. Samuti on mõnedes liikmesriikides vähem korralikke koole, halvem ligipääs tervishoiule ja spordile, meelelahutusele ja kultuurile. Kõigile lastele ja peredele kõrgema elatustaseme tagamine jääb suureks väljakutseks.

Laste heaolu tähendab enam kui võitlust laste vaesuse vastu

Heaolu saavutamine on palju laiem kontseptsioon kui üksnes võitlus laste vaesuse vastu. Sellega kaasneb lapse perspektiivi nägemine, mis arvestab lapse elu mitmedimensioonilist loomust, sh suhete tähtsust. Laste heaolu hõlmab tervist, haridust, perekonna tuge, kaitset kurja eest ning lapse võimet täielikult osaleda otsustes, mis neid puudutavad. Adekvaatne elustandard on eeltingimus laste füüsilise, vaimse, moraalse ja sotsiaalse arengu tagamiseks.

Defineerides laste heaolu

Learning for Well Being Consortium of Foundations in Europe on defineerinud lapse heaolu kui indiviidi unikaalse potentsiaali realiseerumist läbi füüsilise, emotsionaalse, vaimse ja meelise arengu...suhtes enda, teiste ning keskkonnaga. See põhineb nägemusel ühiskonnast, kus kõik inimesed saavad realiseerida oma võimeid, kasvades üles ning elades keskkonnas, mis kultiveerib neid võimeid ning lubab igaühe unikaalsusel lahti rulluda. See on pühendumus, mis nõuab kõikidelt ühiskonna osadelt panustamist laste healusse ning peab lapse heaolu progressi oluliseks (Kickbush et al., 2012). Üks tähtsaimaid tegevusi konsortsiumi töös on olnud laste võimete ning keskkonna toetuse mõõtmise, monitooringu ning indikaatorite väljatöötamine. (www.learningforwellbeing.org)

UNICEF on identifitseerinud kuus erinevat olulist lapse heaolu aspekti. Need on: materiaalne heaolu, tervis ja turvalisus, hariduslik heaolu, suhted omaealistega ning perega, käitumine ja riskid ning subjektiivne heaolu (sh kuidas lapsed ennast tunnevad, UNICEF, 2010).

Kõigele vaatamata on suhted sissetulekute vaesuse ning heaolu vahel keerulised. Mitte kõik lapsed, kes elavad madala sissetulekuga leibkondades, ei ole ka madala heaolu tasemega, eriti kui nad elavad armastavas ja turvalises perekeskkonnas ning neil on ligipääs samadele

teenustele ja võimalustele kui teistel lastel. Samuti on võimalik, et suure sissetulekuga peres elav laps kogeb ebatavalist ning armastuseta perekeskonda või on ära lõigatud mõnedest võimalustest. Siiski on tõenäolisem, et madala sissetulekuga perede lastel on raskem saavutada heaolu.

Laste õigused nõuavad erinevat lähenemist võitlusele laste vaesusega.

Vaesus röövib lastelt ligipääsu oma õigustele, nagu neid määratleb ÜRO laste õiguste konventsioon (UNCRC).

ÜRO lapse õiguste konventsioonis kirja pandud õigused kuuluvad igale kuni 18-aastasele lapsele ja noorele inimesele kogu maailmas, hoolimata välimusest, nahavärvist, soost, emakeelest, uskumustest ja arvamustest ning rahvusest.

ÜRO lapse õiguste konventsioon

Igale lapsele on vajalik ja tähtis üles kasvada perekonnas. Vanemad on need, kellel on esmane kohustus last hoida, kaitsta ning tagada tema eakohane ja igakülgne areng.

Kõik lapsed kogu maailmas on üheväärsed.

Täiskasvanud, kes otsustavad lapsi puudutavate asjade üle, peavad oma tegevuses lähtuma laste huvidest.

Igal lapsel on õigus oma arvamusele ja õigus seda vabalt väljendada. Lapsel on õigus ära kuulamisele teda puudutavates asjades kodus, koolis ning ametiasutustes.

Igal lapsel on õigus koolis käia, õppida ja teadmisi saada. On tähtis, et igaüks saaks koolis julgustust ja toetust oma võimete ja oskuste arendamiseks.

Kui laps haigestub, on tal õigus saada vajalikku ja parimat arstiabi raviks ja tervise taastamiseks.

Igal lapsel on õigus elada täisväärtuslikku elu. Lapsel, kellel on vaimne või füüsiline puue, on õigus erihoolitsusele ja abile.

Igal lapsel on õigus väljendada ennast oma emakeeles, saada osa oma kultuurist ja rahvuslikest väärtustest.

Igal lapsel on õigus puhkusele ja vabale ajale, et kasutada seda mänguks ja meelepäraseks tegevuseks.

Igal lapsel on õigus olla koos ema ja isaga isegi siis, kui vanemad ei ela koos.

Igal lapsel on õigus olla kaitstud hooletu ja julma kohtlemise eest, samuti ei tohi ühtegi last kohelda ebaväärikalt ja alandavalt.

Kellelgi ei ole õigust kasutada last ära omakasupüüdlikel eesmärkidel, kaasa arvatud seksuaalselt.

Igal lapsel on õigus oma eraelu puutumatusle. Lapsele adresseeritud kirja ning lapse isiklikke märkmeid ei ole õigus ilma lapse loata lugeda.

Riigi valitsus peab hoolt kandma selle eest, et kõigi meie riigis elavate laste õigused oleks tagatud.

UNCRC-s sätestatud laste universaalsed õigused, mis peavad olema tagatud igale lapsele igal pool, on: õigus elada, areneda; olla kaitstud kahjustava mõju, kuritarvitamise ning ärakasutamise eest; osaleda täieõiguslikult pereelus, kultuurilises - ning sotsiaalses elus.

Konventsiooni 4 põhiprintsiipi on võrdne kohtlemine, pühendatus lapse parimatele huvidele, õigus elule ning arengule ning laste vaadete austamine. UNCRC rõhutab, et laps ei ole passiivne toetuse vastuvõtja vaid aktiivne olend, kel on võimu mõjutada oma keskkonda ning suhteid.

Kõik liikmesriigid on laste õiguste konventsiooni ratifitseerinud ja alla kirjutanud ning see dokument on seaduslik ning siduv rahvusvaheline õigusakt. Seega on liikmesriigid võtnud kohustuse laste õigused tagada. UNCRC annab erakordselt kasuliku ja dünaamilise tööriista toetamiseks ning kaitsmaks laste õigusi ning heaolu, nii valitsustele kui gruppidele ning indiviididele, kes lastega töötavad.

Õiguspõhise lähenemise 7 eelist laste vaesusega võitlemisel ning nende heaolu edendamisel.

- 1) Õiguspõhine lähenemine on laste vaesuse ennetamise võti. Kui kõik laste õigusi austatakse ja kaitstakse, ei ela ükski laps vaesuses.
- 2) See paneb lapse õigused poliitikakujundamise keskmesse. Laste vajadustega arvestamine muutub põhiliseks poliitiliseks kohustuseks ning mitte üksnes võimalikuks valikuks;
- 3) See paneb fookuse laste spetsiifiliste vajaduste täitmisele ning parandab ka nende perekonna positsiooni kogukonnas, kus nad elavad ;
- 4) See loob vajaliku raamistiku laste vaesust ennetava ning vähendava laiaulatusliku strateegia loomiseks. Näiteks Rootsis on õiguspõhine lähenemine tugevalt mõjutanud ja nähtavaks muutnud laste vaesuse ja sotsiaalset tõrjutuse ennetamise;
- 5) See loob seob laste heaolu ning vanemate ja perede heaoluga ning paneb perede toetamise laste vaesusega võitlemise poliitikate keskmesse. Näiteks UNCRC ütleb, et täieliku ja harmoonilise arengu tagamiseks ning isiksuse arenguks peaks laps üles kasvama õnnelikus, armastavas ja mõistvas peres keskkonnas;
- 6) See rõhutab tugeva diskrimineerimisvastase seadusandluse tähtsust vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ennetamises ning vähendamises ;
- 7) See rõhutab lapse õigust olla kaasatud, ära kuulatud ning arvestatud teda puudutavate ja mõjutavate küsimuste otsustusprotsessides.

Vaesuses elavate laste igapäevane reaalsus

Mida vaesuses üleskasvamine lastele ning nende peredele reaalselt tähendab?

Ametlikud määratlused ning kirjeldused ei peegelda tihti laste igapäevaelu raskusi ning tegelikkust ning seda kuidas vaesus nende elu mõjutab. Nad ei näita raskusi, millega tavaline pere vaesuses elades igapäevaselt silmitsi seisab ja rabeleb, püüdes tagada korralikku kodu ning elu oma lastele, seistes sageli samal ajal silmitsi tohutu kriitika ja sildistamisega. Mitmemõõtmeline lähenemine laste vaesusele näitab, et see võib lapsi mõjutada mitmel erineval moel.

Vaesuses elamine tähendab lapse jaoks:

- Ebapiisavat või ebatervislikku toitu
- Uute riiete või korralikke jalanõude puudumist ja võimetust neid muretseda

- Asjade ja esemete, mida teised samal maal elavad lapsed peavad iseenesestmõistetavaks, puudumine. Näiteks raamatud, koolitarbed, jalgratas või rula.
- Elamist kehvast või ülerahvastatud ruumides - jagades tuba mitme inimesega, elamist pead - jalad koos.
- Elamist külmas või niiskes kodus.
- Tunda puudust vaiksest kohast või piisavast valgusest koolitööde tegemiseks.
- Ilmajätust piisavalt heast tervishoiu- või lapsehoiuteenuselt, heast koolist või vajadusel abi saamisest
- Väheseid võimalusi mängida korras mänguväljakutel, võtta osa spordi-, kultuuri- või loovustegevustest.
- Võimaluste puudumist kaasa rääkida oma igapäevaelu puudutavates küsimustes.

Mitte kõik vaesuses elavad lapsed ei koge tingimata kõiki neid puudujääke. Enamikes riikides enamus vaesuses elavatest lastest ei ela mahajäetud ning ohtlikes piirkondades, kuid mõnedes riikides või piirkondades siiski. Seega mõistmaks paremini vaesuses elavaid lapsi, peame me nende laste ning vanemate häält kuulda võtma. Siin on mõned näited sellest, mida vaesust kogevad inimesed mõtleavad:

Mida tähendab vaesus laste endi jaoks?²

“Ma panen igal õhtul akna kinni, sest teistest korteritest minuni kanduv toidulõhn muudab mind veel näljasemaks.” - Andra, Eesti

“Mu riided on puhtad, aga vanad ja teised lapsed naeravad minu üle.” – Kaisa, Ungari

“Ma vihkan oma sünnipäeva, sest ma ei saa kunagi kingitusi nagu teised lapsed!” – Olev, Rootsi

“Ma häbenen sõpru oma koju kutsuda, sest kui nad tulevad, siis neil hakkab külm ja nad tahavad ruttu ära minna.” – Megan, Suurbritannia

“Kui ma vaatan oma ema ja seda kui palju ta töötab kolmel erineval töökohal, siis ma ei taha kunagi suureks saada. See on nii halb.” – Jerzy, Poola

“Ma ei taha minna kooliekskursioonile, sest ma ei taha oma vanematele koormaks olla!” - Demetra, Kreeka

“Üksildus ja tunne, et sind ei taheta, on kõige õudsem vaesus!” – Elisabet, Eesti

“Pole mõtet unistadagi, see ei lähe nagunii kunagi täide!” – Dylan, Suurbritannia

Mida tähendab vaesus perede jaoks?³

“Töötu vanemana näen ma alati süüdistavaid pilke nende poolt, kes töötavad. Ma tahan ühiskonnas osaleda. Ma tahan saata oma lapsed kooli. Ma tahan täita vajalikud vormid. Aga mulle ei meeldi näha end funktsioonita ühiskonnaliikmena. Nad ei pea mind süüdistama selles, et on barjäärid, mis takistavad inimestel minemast koolitusele või leidmaks tööd.” – John, Suurbritannia

“On väga raske töötada ja kasvatada lapsi üksikvanemana. Lisaks väga limiteeritud tööturule võivad ka varakult suletavad lastehoiud olla põhjuseks, miks üksikvanemad ei tööta.” – Ingrid, Norra

“Ma olen pärit mitmete probleemidega romade perest. Romad on diskrimineeritud ning peavad võitlema stereotüüpidega. Mul on 5 last ning neil on risk jääda vaesuslõksu. Parem rahade jaotus aitaks seda situatsiooni lahendada.” – Maria, Slovakkia

“Kui sa oled ema, pead sa töötama järjest rohkem, et teenida raha ning näed üha vähem oma lapsi. Kui mu leping juunis lõppeb, ei ole mul mingit sissetulekut, ma pean võib-olla jätma oma kodu ja võin kaotada oma lapsed. Normaalne sissetulek on kõige alus. See on absurdne.. Lapsed pärivad nüüd

² Quotes from children which are used in the Explainer come from: Estonian children and young people engaged in local projects; *The Speak Up!* project run by Eurochild and eight partner organisations from across Europe: Greece, Poland, Hungary, Bulgaria, Sweden, the Netherlands, the UK and Ireland; from a consultation project Children in Wales did on fuel poverty in 2010; and a presentation at Eurochild's 2011 Annual Conference in Wales. To preserve anonymity the names of children have been changed.

³ Quotes from parents which are used in the Explainer come from the reports of the 9th EU Meeting of People Experiencing Poverty in 2010 (*Starting Point for a New Deal*) and the 10th EU Meeting of People Experiencing Poverty in 2011 (*Employment, Work and Jobs*), coordinated by EAPN. To preserve anonymity, the names of parents have been changed.

oma vanemate võlad.” – Kasia, Poland

“Ma ei saa lasta oma lastel osaleda meelelahutuslikes tegevustes, sest mul pole võimalik selle eest maksta.” – Grete, Eesti

Milline on vaesuse mõju lastele, peredele ning ühiskonnale?

Lapsed on ohustatud

Varajane lapsepõlv on inimese arengus kõige kriitilisem faas. Põhjalikud ja vaieldamatud teaduslike uuringute andmed näitavad, et just varasel eluperioodil arenevad lapse kognitiivsed, füüsilised ja emotsionaalsed võimed kõige kiiremini. Varase lapsepõlve kogemusel on sügav mõju inimese kogu ülejäänud elu tervisele ning heaolule.

Vaesus varajases eluetapis võib kahjustada last füüsiliselt, emotsionaalselt ning psühholoogiliselt ning mõjutada negatiivselt nende heaolu nii sel eluetapil kui tulevikus. See takistab aju arengut ning seega mõjutab ka kognitiivseid ning keelelisi võimeid.

Mida kauem lapsed vaesuses elavad, seda tõsisem on kahjustus ning seda suurem tõenäosus ilmajätuseks ka täiskasvanuna, juhul kui riiklikul tasandil ei ole võetud ennetavaid meetmeid. Pikaajalised uuringud näitavad, et enamikes riikides on vaeseimad lapsed nii arengus kui tervises teistest tugevalt maha jäänud juba 2-aastaselt.

Loomulikult saavutavad mõned vaesuses elavad lapsed tänu oma vanemate pingutustele häid tulemusi. Seega vaesuses veedetud lapsepõlv küll suurendab riske, kuid ei määra tingimata ette halbu tulemusi täiskasvanuna.

Siiski suurendab vaesus alati laste ja perede stressi ning vähendab nende igapäevast elukvaliteeti. On palju viise, kuidas madala sissetulekuga, halbades elutingimustes, kehva ligipääsuga teenustele ja võimalustele üleskasvamise mõjutab negatiivselt laste elu. Uuringud on näidanud (nt Hoelscher 2004), et see võib:

- ⌚ Võimendada kehva füüsilist ja vaimset tervist: vaesuses üleskasvanud lapsed on oma eluajal tihedamini haiged ning surevad nooremalt kui nende hästi toimetulevad eakaaslased; neil on suurem risk surra sünnitusel või lapsena ning nad kannatavad lastena rohkem krooniliste haiguste käes või on puudega.
- ⌚ Ohustada õigust turvalisele ning hoolitsevale pereelule: igapäevane pinge vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega toimetulemisel võib vanemate ja sugulaste jaoks muutuda talumatuks ning see võib viia veelgi suurema eraldatuse ning sildistamiseni. See alandab pere heaolu, vähendab pereelu kvaliteeti ning suurendab pere lagunemise riski. Sealjuures teevad kõik

vanemad endast oleneva, et kaitsta oma lapsi kõige hullemate vaesuse mõjude eest.

- ⌚ Mõjutada sotsiaalset elu, kuna see mõjutab laste sõprussuhteid ja sotsiaalset võrgustikku, ei luba neil osaleda tegevustes koos teiste lastega, suurendab võimalust saada kiusatavaks ning võimendada nende hirmu olla erinev, tuues endaga kaasa häbimärgistamise, tõrjutuse ning eraldatuse.
- ⌚ Limiteerida ja kahjustada võimalusi laste emotsionaalseks, sotsiaalseks ja intellektuaalseks arenguks: mõju tervisele ning kognitiivsele arengule on seda suurem, mida noorem on laps
- ⌚ Päädida õpilangusega kõikides haridusastmetes, mis omakorda viib haridusliku ebavõrduseni ning koolist väljalangemiseni.
- ⌚ Eraldada lapsi eakaaslastest, häbimärgistada neid ning tekitada nende peredele üha suurenevat stressi;
- ⌚ Omada pikaajalist efekti nende tulevasele heaolule ning tööturu väljavaadetele.
- ⌚ Vähendada laste ootusi nende endi elule. Selle tulemusena kaotavad lapsed motivatsiooni ning tahte, heidavad kõrvale lootuse ning unistused paremale elule.

Need vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse erinevad dimensioonid kipuvad olema üksteisest sõltuvad ning tugevalt omavahel seotud. Lapsed, kes kasvavad üles madala sissetulekuga peredes, elavad hiljem suurema tõenäosusega kitsastes oludes ning vaestes piirkondades. See omakorda võib kaasa tuua halva tervise, madala haridustaseme ning kahanda nende elu võimalusi, samal ajal suurendades juhuslike õnnetuste ning vigastuste ohtu. Loomulikult ei koge kõik vaesuses elavad lapsed kõiki neid ilmajäetuse aspekte.

Pered murdumispunktis.

Enamus vaeseid lapsi kasvab üles vaestes peredes. Vanemad, kes peavad vaesuses elades päevast päeva heitlema oma perede ellujäämise eest, on sunnitud tooma ohvreid, et kaitsta oma lapsi halvima eest. Näiteks peavad nad esmatähtsaks toitu ning riideid lastele, püüavad meeletult leida toimivaid lahendusi enda ja laste jaoks. Sellest hoolimata süüdistatakse vanemaid tihti toimetulematuses ning oma lastest mitte hoolimises, vaadates mööda faktist, et nad on teinud oma parima asjaolusid arvestades. Vanemad vastutavad laste heaolu eest. Sageli süüdistatakse lapsevanemaid kui probleemi loojaid ning tihti suunatakse poliitika kujundades tegevused just neile. Näiteks igasugused tööturu aktiveerimismeetmed. Sageli on vanemad ilma jäetud piisavatest vahenditest, nõustamisest ning tõhusast ja professionaalsest abist, mis tooks positiivseid lahendusi nende endi ja laste jaoks. Samuti on see võtmefaktor perede võlgade ja laenude puhul. Vanemad peavad suutma katta kooli tagasimineku kulud, kulutused pühadeks või sünnipäevadeks esmatarbekaupade ja vältimatute kulutuste kasvamise olukorras. Vanemad on osa lahendusest, mitte probleemist, ja nad vajavad aktiivset tuge.

Loetledes kulusid ühiskonnale

Laste vaesusel on ka ühiskonnale tervikuna tugev negatiivne mõju. Ühiskond kaotab kolmel põhjusel:

- ⌚ Esiteks, laste vaesus õõnestab ühiskonna solidaarsust ja sotsiaalset sidusust. Veelgi enam, see on Euroopa sotsiaalmudeli, mis lubab kaitsta kõigi haavatavamate gruppide huvisid, reetmine. On raske näha, kuidas Euroopa saab oma pead ülejäänud maailma ees püsti hoida kui selles suhteliselt rikkas maailmaosas keelatakse lastele võimalusi heaks arenemiseks.
- ⌚ Teiseks, laste vaesus toob endaga kaasa suurenenud sotsiaalkulutused. Laste vaesus on lahutamatult seotud halvema tervisega, põhjustades pikaajalisi terviseprobleeme. Majanduslikult viib see oluliselt suuremate meditsiinikulutusteni ning sotsiaalkulutusteni. Investeerides laste vaesuse ennetamisse täna, vähendaksime tervise - ning sotsiaalkaitse kulutusi tulevikus, mis omakorda viiks suurema sotsiaalse võrdsuseni. Nagu ka Uue Majanduse Fond (New Economics Foundation) on näidanud, ennetamine on parem kui ravi, ning tavaliselt ka odavam. Kulud, mis on seotud pere lagunemise, halva füüsilise ja vaimse tervisega, on palju suuremad kui varajane sekkumine ning ennetamine (Coote, 2012).
- ⌚ Kolmandaks, ühiskond kaotab, kuna majanduslik produktiivsus väheneb. Kuna vaesuse üles kasvanud laps tavaliselt ei saavuta oma täit potentsiaali, kipuvad nad omandama vähem oskusi, mis omakorda vähendavad nende võimalusi saada korralik töö, elada aktiivset ja loovat elu ning panustada positiivselt nii majanduslikku arengusse kui nende oma kogukonda. See omakorda viib väiksemate maksukasumiteni ning seega ka väiksemate investeerimisvõimalusteni nii sotsiaalsesse kui majanduslikku arengusse.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kui laste vaesuse ennetamiseks ning selle tõrjumiseks ei tehta investeeringuid, maksab ühiskond tervikuna, ja mitte ainult lapsed ja pered, pikaajalises võtmes väga kõrget hinda (vt ka Griggs ja Walker 2008 ning Action for Children 2009).

Laste vaesuse hind

Aastal 2008 Šotimaal tehtud uuring näitas, et pikaajalises perspektiivis oleks võimalik võita laste vaesuse kaotamisega aastas umbes 13 miljardit naela (u 16 miljardit eurot). See on see hind, mis kulub lapsepõlves ilmajaetusest tekkinud tagajärgede likvideerimiseks nagu kehv tervis, madal haridustase, kuritegevus ning asotsiaalne käitumine (Hirsch, 2008).

Seega on olemas nii majanduslik kui õiguslik argumentatsioon laste vaesuse ning haavatavuse vähendamiseks või kaotamiseks. Arenguteooriate autorid Prebisch, Sen ja Solow on rõhutanud haridusse ning tervisesse investeerimise vajadust, et soodustada majanduse kasvamist ning arenemist. Vaestele täiskasvanutele teise võimaluse andmine maksab palju rohkem kui õigeaegne sekkumine lapsepõlves. Õige toit, vaksineerimine, puhas vesi, hügieeni- ning õppimisvõimalused annavad võimaluse haridusest ning sotsiaalteenustest rohkem kasu saada ning heades tingimustes kasvanud täiskasvanutel on hiljem suurem tõenäosus olla terve ja õnnelik, elada produktiivset elu ning olla kaasatud.

MIS ON LASTE VAESUSE PÕHJUSED?

Kui me kavatsame laste vaesuse osas midagi ette võtma, peame me kõigepealt mõistma vaesuse põhjuseid, et me suudaksime peatada laste vaesumise protsessi.

Laste vaesuse põhjused on tihedalt seotud vaesuse põhjustega üldisemalt. Enamus vaesuses elavaid lapsi elavad vaestes peredes, kes omakorda elavad piirkondades, kus vaesus on üldlevinud.

Laste vaesuse ja heaolu erinevused riigiti peegeldavad nii erinevaid sissetulekute tasemeid erinevates liikemsriikides kui ka erinevaid viise, kuidas ühiskond on organiseeritud ning kuidas on ressursid ja võimalused ühiskonnas jagatud.

Kuidas vaesuse struktuurseid põhjuseid ära tunda ?

Ressursside ebavõrdne jagamine on peamine mõjutegur laste vaesuse kujunemisel.

Liikmesriikides, kus laste vaesus on kõige väiksem (Rootsi ja Taani), on ka ebavõrdus ja üldine vaesus kõige väiksem. See on peamiselt tingitud rahade ümberjagamise poliitikatest, millega tagatakse lapsevanematele piisav sissetulek kas läbi tööturu võimaluste või sotsiaaltoetuste. Samuti jagatakse neis riikides jõukust õiglasemalt ringi läbi maksusüsteemi ning sotsiaalse kaitse, mis tagab hea kvaliteediga teenused ning võimalused enamikule lastele ning peredele (Eurochild 2010).

Laste vaesuse vähendamine oleneb poliitilistest valikutest

Kõrge laste vaesuse ning madal laste heaolu tase näitab tihti poliitilist läbikukkumist struktuurse ebavõrdsuse vähendamisel ühiskonnas. Need ühe mündi kaks poolt iseloomustavad ühtlasi poliitikakujundjate küündimatust tunnustada laste õigusi ning lapsi ja peresid toetavate lahenduste väljatöötamist ja elluviimist. Need poliitilised valikud on sageli seotud liigselt turu ja majanduskasvuga, püüdes lahendada kõiki sotsiaalseid probleeme korruga ja ka kalduvusega võtta lühiajalisi poliitilisi suundi, selle asemel, et investeerida pikaajalistesse strateegilistesse lahendustesse. Seda eriti majandusliku kokkuhoiu ajal.

On lihtne süüdistada vaesuses vanemaid ning peresid, kes peaksid lapsele tagama kõik vajaliku. Reaalsuses on lapsevanemaks olemise ebaõnnestumise kui vaesuse põhjuse välja valimine lihtsalt sügaval istuvate struktuursete puudujääkide eitamine. Lapsevanemate süüdistamine süvendab samuti sotsiaalset lõhet ning marginaliseerib kõige haavatavamaid.

Teised riskifaktorid

Võtmefaktorid, mis tõstavad laste vaesusriski, on muuhulgas:

🕒 *Töötud või madalalt tasustatud töökohtadel töötavad vanemad*

Kui üks või mõlemad vanemad on töötud või madalalt tasustatud, lepinguta või osaajaga tööl, siis lapse vaesusrisk kasvab. 2010. aastal elas 9% EL lastest madala hõivemääraga leibkondades. 2010. a 10,7% töötavast rahvastikust, kellel olid alaealised lapsed, elas sissetulekuga, mis jäi alla riikliku vaesusriski piiri. EL-is on üksikvanematel hõives olles suurim vaesusrisk (21,6% 2010. aastal) (Vt Sotsiaalkaitse Komitee 2012). Neid riske võib süvendada piiratud ligipääs teenustele või lastehoiuvõimalustele või selle liiga kõrge hind ning peresõbraliku töökeskkonna puudumine.

🕒 *Ebapiisav sissetuleku toetamise süsteem*

Sotsiaalsed siirded mängivad võtmerolli laste vaesuse vähendamisel Euroopa Liidus, kusjuures mõnedes liikmesriikides vähendavad need laste vaesust ligi 60% (nt Austria, Soome, Iirimaa, Rootsi ja Suurbritannia) ning teistes (Bulgaaria, Rumeenia, Kreeka) on need oluliselt vähem efektiivsed ligi 20%-ga või vähem (Vt Sotsiaalkaitse Komitee raportit 2012).

🕒 *Vähene ligipääs põhilistele teenustele*

Laste heaolu ning areng on löögi all seal,

kus tervishoiu - ning sotsiaalteenused on arendatud ebaühtlaselt ning kättesaadavus ei ole garanteeritud kõigile lastele ühtemoodi,

kus koolieelne lapsehoid ja alusharidus pole taskukohane, kodulähedane ega kättesaadav,

kus hea kvaliteediga koolid on puuduvad või asuvad kaugel ja pole kättesaadavad,

kus koolid ei võta piisavalt arvesse vaesuses elavate laste kultuurilist ja sotsiaalset tausta,

kus teenuseid osutatakse killustatult, bürookraatlikult või häbimärgistades,

🕒 *Hea kvaliteediga ja kättesaadava eluaseme või sotsiaalmajade puudus*

Piiratud ligipääs sotsiaalmajutusele või muule hea kvaliteediga eluasemele võib sundida madala sissetulekuga peresid halva kvaliteediga eluasemetes elama ning võimendab getostumist.

🕒 *Mängu-, meelelahutus- ning spordirajatiste puudus.*

Kui puudu on tasuta või taskukohased mängu-, meelelahutus- või spordirajatised, siis madala sissetulekuga perede lapsed ei saa tõenäoliselt võimalust osaleda.

🕒 *Elamine vaeses linnaosas või piirkonnas*

Lapsed, kes kasvavad üles kohas, kus vaesuse ja ebavõrdsuse kontsentratsioon on kõrge, nagu näiteks lagunevad piirkonnad, tööstuslinnad või eraldatud maapiirkonnad, saavad tõenäoliselt vähem võimalusi ligipääsuks teenustele ning rajatistele ning võivad olla suuremas vägivalda ohvriks langemise ning kuritarvituse riskis.

🕒 *Kuuludes päritolult etnilisse vähemusse või olles migrandi taustaga*

Etnilise vähemuse taustaga (eriti romade) lapsed ja nende vanemad kogevad tõenäolisemalt diskrimineerimist, rassismi ning on suuremas vaesusriskis. Nad võivad kogeda raskusi võrdses ligipääsus teenustele ja eluasemele, kuna nende sotsiaalset ja kultuurilist tausta ei võeta piisavalt arvesse. Samuti kogevad nad tõenäolisemalt praktilisi ja administratiivseid barjääre asjaajamisel oma residendi saatuse tõttu.

🕒 *Olles puudega*

Laste või nende vanemate terviseprobleemid ja puuded on eriliseks vaesusriskiks. Puuded takistavad vanematel tööturul osaleda, kuigi töötamine tagaks neile normaalse sissetuleku olukorras, kus puuded toovad endaga kaasa paratamatuid kulusi.

🕒 *Olles eraldatud vanematest või toetavast võrgustikust*

On palju noori vaesuses elavaid inimesi, kes ei ela ega saa elada koos oma vanematega. Mõne sellise noore jaoks, kes on põgenenud vägivalda eest, ei ole kodu turvaline paik. Sellistes situatsioonides kogevad noored tihti vaesust, kodutust ning turvatunde puudumist.

🕒 *Sissetuleku kadumine lapse varastel eluaastatel*

Laste vaesus on eriti terav esimestel eluaastatel, mis on elutähtsad nende arengus. Paljud pered kannatavad vähemalt ajutiselt sissetulekute vähenemise all seoses emade sissetulekute vähenemisega lapse sünni järel. Eriti hull on olukord üksikvanematel. Peredele, kes sõltuvad sotsiaaltoetustest, võib imikule kõige eluks vajaliku ostmise maksumus saada takistuseks. Kui ema naaseb tööle, võib taskukohase lapsehoiuvõimaluse puudumine paljudes riikides tähendada seda, et suur hulk ema töötasust läheb lapsehoiu eest maksmiseks. Paljud riigid võimaldavad küll tasuta eelkooliealiste laste lapsehoiu, kuid harva alla 3-aastastele lastele, mis omakorda teeb nooremate laste lastehoidmise kõige kallimaks.

Vaesust ühelt põlvkonnalt teisele edasi andes

Seos perede/vanemate vaesuse ja laste vaesuse vahel tähendab, et tihti kantakse vaesust edasi põlvest põlve. Seda võimendab madal ja veelgi vähenev sotsiaalne mobiilsus mõnedes riikides. Sageli näeme, et vaestes leibkondades üles kasvanud lapsed on oma täit potentsiaali saavutada püüdes silmitsi teatud takistustega. Tõenäolisemalt jäävad nad vaesusesse ka täiskasvanuna, kui ei ole astunud konkreetseid samme nende võimaluste suurendamiseks. Seda võib iseloomustada kui mustrit, mida nimetatakse „põlvkondadevaheliseks vaesuse ja ebavõrdsuse edasikandumiseks“.

KES ON NEED VAESUSES ELAVAD LAPSED NING KUI PALJU NEID ON? ⁴

Kuidas mõõdetakse laste vaesust ja laste heaolu?

Kes vaesuses elavad lapsed on? Kuidas me mõõdame nende arvu ning hindame nende heaolu?

Selleks, et mõista, millised lapsed on vaesusest enim mõjutatud ning kui palju neid on, on tarvis kokku leppida sobivates indikaatorites ning koguda regulaarselt vajaminevaid andmeid. Viimastel aastatel on laste heaolu ning vaesuse sügavuse ja ulatuse mõõtmine olnud paljude uuringute ning debattide teemaks. Minevikus on tendents olnud keskenduda ainult sissetulekute mõõtmisele. Praeguseks on aga poliitikakujundajate poolt tekkinud arusaam, et multidimensioonilise ja keerulise loomuga laste vaesuse ning heaolu mõõtmiseks on vaja välja töötada ka laiaulatuslik valik indikaatoreid. ⁵

⁴ The exact numbers of children at risk of poverty and social exclusion in the EU vary somewhat from year to year. To find the most up-to-date figures go to the Eurostat web site at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/introduction

⁵ Much work has been done by academics and research institutes as well as the Indicators Sub-Group of the EU Social Protection Committee and other key international institutions such as UNICEF and the OECD to develop a much more comprehensive and child specific set of indicators. (see last chapter for references).

Euroopa 2020 vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse indikaatorid

Euroopa 2020 strateegia osana lepiti juunis 2010 riikide poolt kokku vaesusriski ning sotsiaalse tõrjutuse indikaator (AROE- at risk of poverty or social exclusion), et mõõta sellealaste eesmärkide saavutamist EL-is. See on kombinatsioon kolmest indikaatorist:

- ⌚ Standartne EL vaesusriski indikaator ehk madala sissetuleku suhteline mõõtmine: vaesusriskis on inimesed, kes elavad leibkonnas, mille sissetulek on alla 60% rahvuslikust leibkonna mediaansissetulekust (reeglinamõõdetuna eelmise kalendriaasta järgi)
- ⌚ Tõsise materiaalse ilmajätuse indikaator: inimesed elavad tõsises materiaalses ilmajätuses kui nende kodus puuduvad vähemalt 4 9-st eluliselt vajalikust objektist (mõõdetakse spetsiaalse nimekirja järgi).
- ⌚ Indikaator "leibkonna madal töökoormus: Inimesed madala töökoormusega leibkondades on inimesed vanuses 0-59, kes elavad töötus või peaaegu töötus peres- teiste sõnadega leibkond, kus täiskasvanud pereliige töötab vähem kui 20% täisajast sissetuleku arvestamise perioodi jooksul

Euroopa 2020 vaesuse mõõtmise indikaatorit võib osadeks jagada, et näidata nii vaesuses kui sotsiaalses tõrjutuses elavate laste arvu. Kuigi see on kasulik viis saamaks aimu üleüldisest laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse mõõtmest, ei ole see piisav näitamaks kõiki lapse heaolu, vaesuse või tõrjutuse dimensioone. On vajalik lai valik indikaatoreid, mis peegeldaksid lapse heaolu erinevaid aspekte⁶, sh fokuseeriks laste tervele arengule ning õppimisele kui ka näitaks laste vanuselist jaotust ning leibkondade staatust. Samuti on oluline näidata vaesuse intensiivsust ja sügavust, selle ajas muutumist ning mis ulatuses on lapsed pikaajaliselt või pidevalt vaesed. Palju sellest informatsioonist on nüüd kättesaadav ning Sotsiaalkaitse Komitee 2012 nõuandev aruanne laste vaesuse ennetamise ning sellega võitlemise ning lapse heaolu kohta annab kasuliku sünteesise indikaatoritest, mida saaks kasutada laste vaesuse ja heaolu monitooringuks üle Euroopa.

Põhiline EL statistikaressurss laste vaesuse ja heaolu mõõtmiseks ja jälgimiseks on EL statistika sissetuleku ning elutingimuste kohta (EU-SILC), mis enamikes riikides on 4-aastase intervalliga tehtav pikaajaline uuring (inimesi jälgitakse 4 aasta jooksul). Oluline probleem selle uuringuga on halb ajakohasus, isegi kui Euroopa Statistika Süsteem üritab olukorda parandada. Teine EU-SILC-i probleem on laste elutingimuste kohta käiva info puudumine uuringus. Laste materiaalse ilmajätuse

⁶ For instance, extent and depth of relative income poverty, employment status of parents, extent of deprivation (i.e. lack of necessities), housing situation, access to child care, health status, educational status, participation in sporting, recreational and cultural activities, etc.

moodul lisati uuringusse aastal 2009 ning see osutus nii kasulikuks, et järgmistel perioodidel hakatakse seda samuti kasutama.

Teistest uuringutest on saadud kasulikke informatsiooni tervise ja hariduse kohta. Siiski, kui laste heaolu kavatakse võtta tõsiselt, on vaja Euroopa-ülest uuringut, mis monitooriks laste heolu, vaesust ja tõrjutust igal aastal või vähemalt üle aasta. Pikaajalised uuringud (uuringud, mis jälgiksid lapsi pikemas ajaperspektiivis) oleksid eriti kasulikud tabamaks laste heaolu ning vaesuse dünaamikat. Mitmes liikmesriikides (nt Iirimaa) selliseid uuringuid ka juba tehakse. Ka EU-SILC annab pikaajalist informatsiooni, kuigi uuringuga uuritakse leibkondade ja täiskasvanute toimetulekut ning mitte laste situatsiooni peres eraldi. 2005. aastal lisatud põlvkondadevahelise vaesuse dimensiooni moodul EU-SILC-i annab samuti kasulikke infot.⁷ Isegi kui kättesaadav informatsioon on limiteeritud, annab see võimaluse uurida mõnda laste vaesuse dünaamika aspekti.

Üleüldine laste heaolu uuringu andmete kogumine nii rahvuslikul kui Euroopa tasandil on oluline, kuid mitte piisav. See ei kajasta selliste laste gruppide tõsist vaesust ja tõrjutust, kes ei ole andmete kogumiseks kättesaadavad, nagu näiteks raskes peresituatsioonis olevad lapsed, kodutud ja tänavalapsed, institutsioonides elavad lapsed, dokumentideta migrantide lapsed (PICUM 2009 ja UNICEF 2012), või etnilisest vähemusest lapsed (romad). On vaja kiiresti lisauuringuid ka nende laste olukorra jälgimiseks. Administratiivse info parem kasutamine saab siinkohal abiks olla. Nii statistilised kui kvalitatiivsed andmed on samuti olulised saamaks selgemat ülevaadet.

Lõpetuseks, kuna on oluline, et välja töötatavad indikaatorid tõesti mõõdaksid õigeid asju, peavad vaesed lapsed ja pered olema osa protsessist. See tähendab kaasavate meetodikate väljatöötamist, mis arvestaks ka laste ja vanemate arvamust sellest, milliseid faktoreid peaks arvesse võtma, et väljatöötatavad indikaatorid kajastaksid reaalsust. Üks valdkond, mis vajab enamikes riikides arendamist, on laste, ja mitte ainult vanemate, arvamuse arvesse võtmine.

Kui palju lapsi elab vaesuses?

Kui tõsine on laste vaesus päriselt? Milline on laste olukord võrreldes täiskasvanutega? Kas mingid laste grupid on erilises riskis?

Vaesus, ja eriti laste vaesus on olnud juba kaua Euroopas tõsine probleem ning paljudes maades on olukord muutunud tõsisemaks ka majanduskriisi valguses.

Mõned võtmefaktorid

- ① Hetkel on u **25 miljonit last ehk 1 4-st lapsest** vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskis. (AROPE)
- ① AROPE numbrid erinevad riigiti väga suurel määral. (17% või vähem Taanis, Soomes, Sloveenias ja Rootsis võrreldes 40% või rohkemaga Ungaris, Lätis, Rumeenias ja Bulgaarias.);

⁷ These indicators are for 2011, except for the child deprivation indicator which is based on a thematic module on material deprivation collected in 2009.

- ⌚ Mõnedes riikides on vaesuses elavad lapsed pärit põhiliselt teatud riskigruppidest, nagu näiteks migrandi päritoluga, samas kui teistes riikides on laste vaesus laiemalt levinud;
- ⌚ Lapsed on rohkem vaesusriskis kui täiskasvanud enamikes (19) liikmesriikides (keskmiselt on Euroopa riikide vahe u 3 protsendipunkti);
- ⌚ Laste vaesuse ja tõrjutuse tõsisus varieerub riigiti suuresti. Näiteks üks uuring näitab, et riikides nagu Rootsi, Taani, Holland, Soome ja Luksemburg, on vaesuse protsent alla 10%, samal ajal kui Portugalis, Lätis, Ungaris, Bulgaarias ja Rumeenias on see vahemikus 40% kuni 80% (vt Guio, Gordon and Marlier, 2012).⁸

Kas mõned lapsed on suuremas riskis?

Suurimas vaesusriskis on üksikvanemate ja paljulapseliste (vähemalt 3 alaealist last) perede lapsed (vt Sotsiaalkaitse Komitee, 2012).

Enamus üksikvanematest vaesusriskis inimestest on naised. See ei näita, et üksikvanemaks olemine või suur pere iseenesest oleks probleem, kuid toob välja reaalse, et paljud sellised pered on raskustes leibkonna ülalpidamiseks töö kaudu piisava sissetuleku hankimisega.

Vaesusriski määrad

Üksikvanemaga üleskasvavad lapsed: **40.2%**

Lapsed, kes elavad suures peres, kus on 2 täiskasvanut ja vähemalt 3 alaealist last **26.5%**

Kahe täiskasvanu ja kahe lapsega leibkonnad: **14.6 %**

Eelnevalt näidatud laste vaesuse numbrid annavad ainult osa pildist, kuna need on lisafaktorid, mis asetavad mõned lapsed rohkem riskisituatsiooni.

On mõned „peidetud“ laste grupid, kes kogevad eriliselt sügavat vaesust ja tõrjutust, kuid kes on nähtamatud. Seda seetõttu, et nad kas ei ela uuringute kajastatavates leibkondades või on nende grupid liiga väikesed usaldusväärsete andmete kogumiseks. Sellised lapsed on näiteks:

- ⌚ Lapsed, kes elavad rasketes ja ohtlikes peresituatsioonides, näiteks hoolitsuseta, hüljatud, seksuaalselt ära kasutatud, alkoholi- või narkosõltuvuses ning vaimse puudega lapsed.
- ⌚ Kuritegevuse, vägivalla ning inimkaubanduse riskis lapsed
- ⌚ Need, kes ei ela peres, nagu näiteks:

⁸ It is important to note that these wide differences in levels of deprivation are, in part, because deprivation aims at measuring the differences in actual standard of living on the basis of an EU standard whereas income poverty is a relative measure using a national threshold.

- ⌚ Saatjata lapsed
- ⌚ Hoolekandeesutustes elavad lapsed või noored, kes on hoole alt lahkunud
- ⌚ Lapsed, kes elavad ajutistes kodudes
- ⌚ Välismaal töötavate vanemate kaasolevad lapsed
- ⌚ Dokumentideta migrantide lapsed
- ⌚ Kodutud ja tänavalapsed
- ⌚ Lapsed kes elavad halbades tingimustes (ruumid ülerahvastatud, niisked või külmad)
- ⌚ Lapsed, kes on kaotanud kodu väljatõstmise läbi
- ⌚ Need lapsed, kes elavad vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse kõrge kontsentratsiooniga piirkondades nagu näiteks:
 - Tööstuspiirkonnad linnades
 - Eraldatud maakohad

Milline on majanduslanguse ning kärbete mõju?

Majanduslangus ja kärped sellega seoses on halvendanud laste vaesust paljudes riikides (vt Ruxton, 2012). Vahemikus 2008-2011 vaesuse - ja sotsiaalse tõrjutuse riski (AROE) määr tõusis 17-s liikmesriigis ning langes ainult 4-s. On tõusnud ka kodutute laste arv. Seda nii seoses pere kodutuks jäämise kui peresuhete halvenemise ning katkemisega majanduskriisi tõttu (Vt Fondeville ja Ward, 2011). Kuna kriis kestab, on liikmesriikides tõusuteel ka noorte kodutus. See jääb tihti märkamata, kuna paljud noored leiavad ajutist peavarju sõprade ja sugulaste juures või jagavad kitsastes oludes elukohta. Kõige nähtavam noorte kodutuse määra tõus oli Taanis, kus oli aastal 2011⁹. 1002 kodutut vanuses 18-24. See oli võrreldes 2009. aastaga 58%-line tõus (FEANTSA 2012). Euroopa kontekstis on tõusuteel ka perede kodutus. 2012. aastal raporteeris 21-st liikmesriigist 6 perede kodutuse tõusu viimase 4 aasta jooksul (Tšehhi, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Sloveenia).

Nagu lahutuste arvu kasv ning perede lagunemine, peegeldab seegi muutusi ühiskonnas. Siiski on oluline faktor perede kodutuks jäämisel haavatavas olukorras lastega perede võlgade tõttu väljatõstmine (FEANTSA, 2013).

⁹ The Danish National Centre for Social Research *Homelessness in Denmark 2011*.

Paljudes vaesemates regioonides on vanemad sunnitud jätma oma kodumaa, et minna tööd otsima mujalt, sageli jättes lapsed vanavanemate või teiste pereliikmete hoolde, või institutsioonidesse, mis ei kannu nende eest pisiavalt hoolt raha puuduse tõttu.

Kriis lükkab üha uusi peresid vaesusesse- sageli neid, kes pole kunagi varem vaesusriskis olnud. Järsk elukvaliteedi muutus on laste jaoks emotsionaalselt väga suur šokk, ning on väga raske kohaneda uue olukorra ning muutustega, mille see toob nende igapäevaellu. Teiseks, kärped süvendavad vaesuse tõsidust ning sügavust, eriti nende gruppide jaoks, kes juba on suures riskis, nagu näiteks immigrandidest (ja eriti ilma dokumentideta) vanemate lapsed. Osaliselt on probleem tingitud tõusvast töötuse määrast, eriti pikaajalisest töötusest, halvenevatest töötingimustest, palgakärbetest ning vähendatud töötundidest. Samuti on see seotud halbade sissetulekut toetavate süsteemidega, sh lastetoetuste süsteemiga ning sissetulekute üleüldise langusega toidu-ja esmatarbekaupade samaaegse tõusu olukorras. Avalike ja kolmanda sektori poolt pakutavate teenuste kärped mõjutavad kõige tugevamalt just madala sissetulekuga perede toimetulekut. Kriisi mõju sümptomiteks on üha suurenev vajadus toiduabi ning muude esmatarbeteenuste suhtes.

Toidupanga näide Walesist

Rahvusliku Statistika numbrid ütlevad, et oktoobrist 2009 kuni novembrini 2010 keskmine nädalane sissetulek Suurbritannias langes £373-lt £359-le. Walesis on leibkonna sissetulek keskmiselt 12% madalam riigi keskmisest. Samal ajal tõusis laialijagatud toidupakkide arv rekordilise 23,000- ni.

On avatud uusi toidupanku, et vaesuses inimesi aidata. Trussell Trust, kes toidupanku töös hoiab, ütleb, et umbes 1-l neljast perest, keda nad aitavad, on sissetulek olemas, kuid sellest ei piisa. Flintshire Toidupank, mis avati maikuu Moldis, on juba aidanud 400 inimest, andes neile kolm toidukorda päevas kolmel päeval nädalas. Toidupangad avatakse nüüd Wrexhamis, Denbighis, Caernarfonis ja Pwllhelis, samal ajal kui Lõuna- Walesis on hiljuti avatud 3 toidupanka: Abergavenny, Chepstow ja Vale of Glamorgan.

Walesis on nüüd 23 toidupanka.

Allikas: Report for BBC Wales by Sarah Dickens, BBC Wales economics correspondent, 2nd October 2012. www.bbc.co.uk/uk-wales-19785134

Müüdi purustaja: Esitame väljakutse stereotüüpidele!

Müüdi purustaja osa püüab anda mõned vastused ning kutsuda üles mõtlema tüüpilistele stereotüüpidele laste vaesuse kohta tänases Euroopas .

Müüt nr 1-

Jõukas Euroopas ei ole olemas mingit laste vaesust. Päril vaesus eksisteerib ainult Aafrikas.

Kuigi Aafrikas ning teistes arengumaades on äärmist vaesust rohkem ning lapsed surevad tihedamini nälja, haiguse ning vägivalda tõttu, on siiski igas Euroopa riigis palju vaesuses elavaid lapsi, kes kogevad nälga, halba tervist, vähenenud oodatavat eluiga, kes elavad halbades tingimustes ja ohtlikus keskkonnas, kes kannatavad haridusliku puudujäägi tõttu, kogevad diskrimineerimist, häbimärgistamist, tõrjutust ning ilmajätetust asjadest, mida nende eakaaslased peavad enesest mõistetavaks. Iga neljas laps Euroopa Liidus on sotsiaalse tõrjutuse- või vaesusriskis. Üks viiest on materiaalses puuduses (vt Guio, Gordon and Marlier, 2012).

„ Eile õhtul olin väga kurb. Mu väike õde oli väga haige aga emal ei olnud raha rohtude jaoks. Lapsetoetuse saamiseni on veel 3 päeva aega, ma olen väga mures.“- *Anu, Eesti*

„Nad võiksid alandada (kütte)hinda, sest inimesed ei saa seda endale lubada ja siis nad võivad külma kätte ära surra ja see oleks siis nende inimeste pärast, kes selle hinna määravad“ - *Gareth, Suurbritannia*

Müüt 2- Vastutustundetud vanemad on laste vaesuse põhiliseks põhjuseks. On pere enda süü, et nad on vaesed.

On liiga lihtne süüdistada laste vanemaid ning peret nende olukorras. Mitte keegi ei taha olla vaene ega vali seda elustiili. Vaesusel on palju sügavaid põhjuseid ning sageli on vaesust kogevad vanemad ka ise vaesuses üles kasvanud ning see on pärssinud nende arenguvõimalusi lapsepõlves. Raskustes perede häbimärgistamine ning nende üle kohtumõistmine ainult tõrjub neid veelgi ning tekitab sotsiaalset eraldatust. Enamus vaeseid vanemaid teeb oma parima, et kaitsta oma lapsi vaesuse eest ning leida lahendusteid olukorrast väljumiseks. Tihti ohverdavad nad oma huvid, et kaitsta laste omi. Näiteks jätavad nad vahele

toidukordi, et lastele jätkuks rohkem. Nende vaesus on tihti struktuursete puudujääkide süü- näiteks ebaühtlane ligipääs õigustele, ressurssidele ning teenustele. Näiteks piisav sissetulek, korralik tööhõive, elementaarsed teenused ning korralik elukoht. Kõikidel vanematel on mingid käitumismustrid, mis mõjuvad nende lastele halvasti. Vanemad, kes püüavad ots otsaga kokku tulla, või kes alles saavad üle omaenda piinarikkast alpsepõlvkogemustest, võivad olla oma laste jaoks emotsionaalset tuge osutades vähem kättesaadavad. Väike osa neist võib olla sõltuvusprobleemiga, pannes sellega oma lapsed hüljatuse või kuritarvituse ohtu. Parim viis toetada lapsi sellistes peredes on mitte karistada vanemaid vaid tagada neile nii piisavad materiaalsed võimalused kui ka sotsiaalse sekkumise, mis lubab vanematel oma lapsevanema kohustusi täita.

„Teenused peaksid olema kättesaadavad. Mitte ainult lapsehoid, vaid ka näiteks meditsiiniteenused, et inimesed saaksid töötada“ – Rosalia, Hispaania

„ Kui sa oled roma, siis on sul võimatu tööle saada kui sul on lapsed“ – Mara, Ungari

Müüt 3- Lapsed ei saa olla vaesed kui neil on kõik kaasaegsed vidinad ning materiaalsed võimalused.

Vaesuses elavatel lastel reeglina ei ole lähedaid vidinaid, mis “normaalsetel” lastel. Siiski, mõnel on. See sõltub paljuski sellest, mida peetakse “normaalseks” selles riigis või regioonis. See ei ole nii seetõttu, et vanemad oleksid vastutustundetud vaid pigem seetõttu, et nad ei soovi, et nende lapsi kiusatakse või tõrjutakse kui neil ei ole samu asju kui eakaaslastel. Arvuti omamine kodus võib tunduda rohkem kui elementaarne vajadus kuid see mõjutab olulisel määral seda, kuidas lapsed saavad osaleda koolis ja sotsiaalses meedias. Uued riided, meelelahutus, sport, kultuuriüritused ning selleks vajalik varustus ei ole küll ellujäämiseks vajalik kuid on fundamentaalne lapse arenguks ja enesekindluseks. Vanematele on pandud tohutu sotsiaalne surve varustada lapsi vajalike toodetega- sünnipäevapeod, koolivarustus, uued riided- nii tunnevad lapsed end kaasatuna. Sageli hoiavad vanemad selle kõige võimaldamiseks kokku elementaarsete asjade pealt nagu küte või toit, või laenavad raha ning jäävad võlgadesse.

“Vaesus on see, kui mul pole mänguasjade jaoks raha” – Joaquin, Hispaania

“Kas jõuluvana teab, et me oleme vaesed?” – Anton, Eesti

“ Naabrid kritiseerivad mind, et ma ostan oma lastele samu mänguasju, mis nende koolikaaslastel on. Nad arvavad, et teavad paremini, mis minu prioriteedid olema peaksid. Seda on raske taluda, kuid ma eelistan seda sellele, et näha kuidas mu lapsi koolis kiusatakse või tõrjutakse. Kes ei tahaks siis, et ta lapsed oleksid õnnelikud?” – Alain, Prantsusmaa

Müüt 4- enamused vaeseid vanemaid on laisad ja ei taha töötada.

Enamike vanemate jaoks on olukord vastupidine. Enamus vanemaid tahab töötada. Enamikes maades on leibkondades vähemalt 1 töötav vanem. Töökäivate lastega

perede vaesusrisk on Euroopas ligi 11% võrreldes peredega, kel ei ole alaealisi lapsi. Üksikvanema puhul tõuseb see risk keskmiselt 19,5 %-ni ning mõnedes maades lausa üle 24% (Läti, Leedu, Rootsi, ja Luksemburg). Probleem pole mitte laiskus vaid madalad palgad ning töö tuvalisuse puudumine, mõnikord sunnitud osajaga töö, hästitasustatud töökohtade puudus, mis võiks pered vaesusest välja tõsta. Tegelikult rabavad paljud vanemad tööd teha mitmel kohal, et ots otsaga kokku tulla, mis ei jäta neile aega pere ühistegevusteks ega oma laste toetamiseks ja arendamiseks. Paljude vanemate jaoks, kes tahaksid töötada, on just korralike töökohtade puudus kõige suurem probleem. Lisafaktorid nagu näiteks puuduvad lastehoiuvõimalused, peresõbraliku töökorralduse puudumine, mis laseks vanematel oma lastega ka kvaliteetsega veeta, teevad asja ainult hullemaks.

“Sloveenias, u 300 inimest, keda me teame oma linnas, on kaotanud töö ning kõikide pered on mõjutatud. Lapsed näevad, et vanemad ei suuda enam midagi osta. Inimesed on liiga häbistatud, et otsida sotsiaalabi võimalusi, mis tähendaks ka palju paberitööd. Seaduse järgi, kui sa saad sotsiaalset tuge, pead sa oma maja riigi nimele kirjutama. Selle asemel paljud jätkavad võlgade kuhjamist ning pärandavad need oma lastele. Mu lapsed näevad, et neil ei ole samu asju, mis teistel. Vanemad ei suuda maksta laste õppemaksu. Kui sa näed ametnikku ja ta küsib “Mida ma teie heaks teha saan?”, on vastus:” Mul pole piisavalt raha, et ära elada.”” - Martina, Slovenia

“Meie üksikvanemate vabaühendus Hollandis rääkis palju sellise seaduse eest, mis võimaldaks üksikvanematel töötada ainult 25 tundi nädalas kuid annaks täispalga. Seadus võeti vastu aga seda ei rakendatud.” - Lisa, Holland.

Müüt 5 - vanemate tööhõive tõstmine on peamine lahendus laste vaesusele.

Juurdepääsu suurenemine tööturule on väga oluline vahend perede vaesusest välja tõstmiseks. Siiski on see vaid osa lahendusest ja alati ei olegi see lahendus. Mitte kõik tööd ei taga adekvaatset sissetulekut ning ei ole peresõbralikud (vt müüt 4). Halva kvaliteediga töö ei tõsta ühtki peret vaesusest välja. Tihti ei ole piisavalt kvaliteetset tööd, mis inimestele sobiks, üldse piirkonnas olemas. Veelgi olulisem on, et mitte kõik vanemad ei ole võimelised töötama. Seda kas puude või haiguse tõttu, madalate oskuste või hoolduskohustuse tõttu. Ka kvaliteetse lapsehoiuteenuse kättesaadavuse puudumine kodu lähedal on suur barjäär tööturule sisenemisel. Samuti taskukohase ning efektiivse ühistranspordi puudumine. Vanematel ei pruugi olla raha, et tööle käia, või on transport lihtsalt puudu. Parim viis ennetamiseks laste vaesust on tagada ligipääs õigustele, ressurssidele ning kvaliteetsetele teenustele nii lastele kui peredele.

Ühes maksusüsteemiga, mis toetaks lastega peresid, sotsiaalse toega lastega peredele, lastetoetustega on vaja aidata ka peredel leida korralik töö, mis kataks ära igapäevased kulutused või tagada adekvaatne miinimumsissetulek peredele, kes ei saa mingil põhjusel töötada. Laste heaolu sõltub ka ligipääsust kvaliteetsetele teenustele ning kui need pole kättesaadavad ning taskukohased, on nende heaolu ohus, isegi kui nende vanemad töötavad.

„ Austrias on haige lapse vanemal õigus 10-le makstud haiguspäevale kuid see number ei muutu, kui sul on näiteks 5 last. Seetõttu ei taha tööandjad selliseid naisi palgata“ – Monika, Austria

„ Töö, töö, töö, midagi muud ei kuulegi.... „See lahendab kõik su probleemid“ ütleb minister Hollandis. Üksikvanemate jaoks pole see sugugi nii selge. Tunnid, mil su lapsed käivad koolis, ei ole kohandatud tööaegadega. Kui su laps on haige, tunned sa end süüdi ning hukkamõistetuna. Kõik pannakse sinu õlule kui sa alustad tööd. Inimesed ei saa sellest aru:“ – Marieke, Holland.

Müüt 6 - Toetustest elamine on elustiili valik: toetused on liiga helded

Kui toetused on liiga helded miks siis nii pajud inimesed on vaesed? Enamikes Euroopa riikides on toetused kõvasti alla selle piiri, mis oleks vajalik väärrikaks äraelamiseks ning mõnedes riikides lausa väga palju alla selle. (vt Frazer & Marlier, 2009).

Töö eelarve standarditega on paljudes maades(nt Iirimaa ja Suurbritannia) välja toonud lõhe toetuste taseme ja pere reaalsete kulutuste vahel (vt MacMahon et al, 2012). Toetustest elamine pole mingi imerohi. See on pidev heitlus igapäevase toimetulekuga väga väikeste summade juures. Pered kasutavad oma vahendeid väga säästlikult, prioritseerides elementaarseid vajadusi nagu riided, küte, üür . Sellest üle jääb väga vähe, kui üldse midagi. Kui peaks tekkima kriisiolukord, ei ole kuskilt midagi võtta. Sellega seoses on ka võlgnevus peredele reaalne probleem. Vanemad sõltuvad toetustest, kuna neil ei ole tervel real võimalikel põhjustel mingeid muid võimalusi. Neile ei ole ligipääsetavad hästitasuvad või paindliku tööajaga töökohad, mis annaksid neile piisava sissetuleku, et tõsta nad vaesusest välja ning ühtlasi aidata neil täita oma hoolduskohustust laste ees. Paljud pered liiguvad toetuste süsteemist sisse ja välja ning neil on õigus toetustele vaid lühiajaliselt. Mida kauem on perede toetustest sõltuvad, seda sügavamale vaesusesse nad lõppkokkuvõttes vajuvad ning seda püsivamaks see seisund kipub jääma. Piisava toetuse maksmine ei oleks töö suhtes antistimuleeriv- pigem vastupidi. Riikides, mis maksavad parimaid toetusi, on ka kõrgeimad tööhõivemäärad ning suurem tööalane aktiivsus. Väärrikas toetuste tase loob vanematele kindla pinnase planeerimaks oma elusid, otsimaks tööd, hoidmaks oma lapsi vaesusesse langemast ning ennetamaks suurenevaid sotsiaalseid, majanduslikke ja tervisekulutusi.

“Mu tuba ja lagi hallitavad ja kui ma voodist vaatan, siis kõik seinad on kaetud hallitusega ja mina olen voodis ja külmetan” – Gwen, Suurbritannia

“ Ma töötasin ehitusel kuid kaotasin töö. Nüüd on mu töötutoetus lõppenud ning mul pole g, kuidas ma oma peret toetama hakkam. Tunnen meeleheidet.” – Juan, Hispaania

Müüt 7 - Haridus on ainus tee vaesusest välja

Hea haridus on üks viis murdmaks põlvkondadevahelise vaesuse kordumist. Eriti oluline lapse kognitiivsele arengule ja seega ka tema edasisele hariduskäigule on varajane õppimine. Haridusliku takistuse eemaldamine ei ole siiski ainult koolidele ja lasteaedadele ligipääsu parandamine. Haridussüsteem peaks keskenduma lapse terviklikule isiksuse arengule (vt UNCRC art 28 haridusest). Pehmed oskused nagu empaatia ning suhtlemine on tänases ühiskonnas sama olulised kui teadmised. Koolid ja professionaalid peavad aru saama õppimise erinevusest ning edendama mitmekesisust selles vallas. Hädasti on vaja haridusest välja juurida diskrimineerimine, rassism ja kiusamine.

Isegi heades koolides on ka teised asjad hariduslikuks eduks olulised. Haridus peab olema tasuta. Paljud vaesed vanemad on hädas laste haridusega seotud lisakulude katmisega. Vabaharidus ja huviharidus, mida pakuvad kogukond ja kohalikud organisatsioonid läbi noortegruppide, täiendavad oluliselt formaalset haridussüsteemi. Et koolis hästi hakkama saada, on lastel kodus vaja sooja ja hästivalgustatud õppimiskohta ning piisavat ligipääsu raamatutele ning teistele vajalikele õppematerjalidele. Samuti vajavad nad korralikku toitu ja häid riideid. Vanematel peab olema aega, et õppeprotsessis vajadusel aidata ja toetada. Tasuta koolitoit on sageli vaesematest piirkondades kriitilise tähtsusega.

Samuti ei ole tänapäeval hea haridus hea sissetuleku garantii. Paljud kõrgharidusega inimesed jäävad töötuks ning langevad vaesusse, seega ei ennetata ka hea haridus alati mõnede perede laste vaesust.

„Noored vajavad abi ja toetust tänavalt äratulemiseks ning välja selgitamiseks, mida nad teha tahavad. Nende talent on ühiskonnale kadunud. Me peame aitama koolist väljalangenud noori nii ruttu kui võimalik, et anda neile varajane muutuse võimalus.“ (...) “ Hariduslik tugi ei tähenda ainult tasuta juurdepääsu toidule, kooliekskursioonidele, raamatukogudele, puhkusele, muusikale, teatrile, koolile ja treeningule, vaid ka kultuurile, et aidata inimestel oma kutsumust välja selgitada.
“– Stefan, Austria

Müüt 8 - Universaalsete teenuste pakkumine on raha tulde loopimine, kuna see läheb lastele ja peredele, kes neid teenuseid ei vaja.

Pole tõsi. Universaalne ligipääs hea kvaliteediga universaalsetele teenustele nagu lapsehoid, haridus, tervis, sotsiaalteenused, meelelahutus, sport, kultuur, on parim ja efektiivseim viis edendamaks laste heaolu ning vältimaks mõnede laste häbimärgistamist ning tõrjumist. Paremini toimetulevad vanemad ka juba maksavad selliste teenuste eest läbi maksusüsteemi ning see lubab neil neid teenuseid kasutada. See tagab kvaliteetsed teenused kõigile. Samuti on see parim viis ennetamiseks vaesuse taustaga lapsi vaesusesse ja tõrjutusse langemast. Universaalsed toetused ja teenused saadavad riigi poolt välja sõnumi, et kõiki lapsi väärtustatakse ühtemoodi ning et riik toetab vanemaid nende rollis lapsed üles kasvatada. See on samuti märk sellest, et riik garanteerib kõigile lastele nende

põhiõigused. Üle kõige on see aga viis edendada sotsiaalset solidaarsust ja sidusust ühiskonnas.

„Mul on puudega tütar ja ta on nüüd lõpetamas algharidust, kuid tal pole mingit võimalust saada kaasatud. Ma pean terve oma elu kohandama tema vajadustest lähtuvalt. Kui ta saab 10, hakkab ta saama puudetoetust. Kuid ta on kodus kinni. Meil poole piisavalt raha, et minna näiteks kohvikusse või välja. Ma tahan, et mu tütar oleks integreeritud kuid see tundub võimatu.“ – Zuzana, Slovakkia

Müüt 9 - Lastele ja peredele on piisavalt abivõimalusi olemas.

See pole kõigis liikmesriikides tõsi. Toetuste ja teenuste tase lastele ja peredele varieerub suuresti nii Euroopas üldiselt kui ka regiooniti ning isegi piirkonniti. Näiteks mõned riigid pakuvad ainult minimaalset teenuste paketti, jättes inimesed sõltuma alafinantseeritud vabatahtlike või kolmanda sektori pakutavatest teenustest. Paljudes riikides, kus teenused eksisteerivad, on nad ülekoormatud ning ebaühtlaselt jaotunud ning kriisisituatsioonis on paljusid neist teenustest kärbitud. Samuti on paljud teenused kättesaadavad ainult teatud tüüpi „vaestele“, ning mõned grupid, nagu näiteks puudega lapsed või migrandi taustaga lastele ei ole need kättesaadavad tugevdades veelgi lõhet „teenuseid väärivate“ ning „mitteväärivate“ vahel. Toetuste süsteemid on tihti limiteeritud, väga keerulised ning inimesed ei saa tihti aru ega tea, millele neil on õigus. Mõned grupid, nagu näiteks migrandid ei pruugi saada üldse mingeid riiklikke toetusi. Lisaks on paljud pered vastu abi otsimisele häbimärgistamise hirmus. Samuti on paljud inimesed lõksus kehvades ja ülerahvastatud eluasemetes.

Üks näide laiast valikust teenuste kättesaadavusel on koolieelne haridus ja lapsehoid. 2002. aastal Barcelonas toimunud Euroopa Nõukogu istungil leppisid liikmesriigid kokku, et aastaks 2010 võimaldatakse terve päeva lapsehoiuvõimalused vähemalt 90%-le lastest kes jäävad vanusevahemikku 3 a-koolikohustuse algamiseni, ning vähemalt 33%-le alla 3-aastastest. Progress on olnud ebaühtlane. 0-3 aastaste osas on 5 riiki ületanud 33% künnise ja viis järgmist lähenevad sellele eesmärgile. Enamik siiski on kaugel maas. 8 riiki on saavutanud 10% või vähem. Üle 3-aastastele kohtade loomisel on 8 riiki ületanud 90% piiri, veel 3 riiki läheneb eesmärgile kuid kolmandikus Euroopa riikidest on katvus alla 70% (vt European Commission, 2011).

“ Ühele naisele soovitati oma lapsed lastekodusse panna, kuna tal polnud piisavalt raha nende eest hoolitsemiseks. See on absurd. Tal oli 4 last. Oleks olnud palju kallim laste eest hoolitseda lastekodus.”- Pavel, Tšehhi

Müüt 10 - Laste vaesuse ennetamine ning kaotamine on liiga kallis. Me ei saa endale hetkel vaesusega võitlemist lubada: kui majandus kasvab, saab kõik korda.

Vaesust kogevate laste arv oli suur probleem juba buumiaastatel, enne kui majanduslangus ja kärped algasid. 2007. a oli see 26,3% ja 2011 26,9%. Seega uut majanduskasvu ootama jääda pole lahendus. On oluline panna paika õiged poliitikad ennetamiseks ning vähendamaks laste vaesust ning edendamaks laste heaolu. Fakt, et mõned liimkmesriigid on (nt Rootsi, Soome, Taani, Sloveenia) on olnud teistest palju edukamad vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse madalal tasemel hoidmisega, näitab, et poliitikad saavad tuua erinevust ning progressi. **Tegelikult on liiga kallis mitte ennetada ning võidelda laste vaesusega.** Laste heaolusse investeerimine ei ole oluline ainult käesoleval hetkel, vaid see on ka nende tulevase heaolu alus. Vaesuses üleskasvanud lapsed ei tule täiskasvanuina nii hästi toime, panustavad tõenäoliselt vähem majandusse ning lähevad toetuste näol riigile tulevikus rohkem maksma. Arvestades Euroopa rahvastiku vananemist on äärmiselt oluline, et iga laps saavutaks oma täieliku potentsiaali ning suudaks tulevikus ka maksimaalselt panustada. Investeeringute katkestamine laste vaesusega võitlemisse kriisiajal on lühiajaline tegevus, millel on pikaajalised negatiivsed tagajärjed ning kulud. Laste vaesuse tagajärjel indiviididele, majandusele ja ühiskonnale tekivad väga kõrged kulud ning lastesse investeerimise positiivne väljund näitab selgelt, et ühiskond ei saa endale lubada nende investeeringute mittetegmist (vt Griggs and Walker, 2008, Action for Children, 2009).

“ Kõik lapsed vajavad sooja voodit, katust pea kohale, tervislikku toitu ning terve olemist” – Maria, Hispaania

“ Lapsi peetakse ainult pooleldi inimesteks, mitte kodanikeks (nad ei hääleta), aga nad on meie tulevik!” – Balazs, Ungari

“ Lapsed kui lapsed ning kui homsed täiskasvanud, peaksid olema poliitikate fookuses. Kui sa arvestad laste vajadusi, arvestad sa kõigi inimeste vajadusi. Laste heaolu ja sotsiaalne kaasatus peaks olema arvesse võetud kõigis selle erinevates dimensioonides. “- Dirk, Saksamaa

MIS ON LAHENDUSED?

Mõned riigid ja mõned piirkonnad on võitluses laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu ning heaolu edendamises palju edukamad. See tõestab, et õige poliitika loeb palju . On väga oluline positiivsete näidete põhjal selgitada , mida teha tuleb .

Eeldused tõhusamaks tegutsemiseks

Tõendid kogu ELis näitavad, et on mitmeid asju, mis peavad eelnevalt olema olema, et tõhusaid poliitikaid ja programme saaks pikema aja jooksul välja töötada ja säilitada (vt Devlin ja Frazer , 2011) .

Eelkõige:

- ⌚ valitsused peavad võtma tugeva poliitilise vastutuse edendada kõigi laste heaolu, et ennetada ja vältida laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu ning edendada laste õigusi. Seda saab tugevdada näiteks laste õiguste ja heaoluga tegeleva ministri või kabineti nimetamise/loomisega
- ⌚ kohustus tagada õiglane tulu ja ressursside jaotamine ning madal ebavõrdsus. Progressiivne maksusüsteem on oluline, et vältida vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse tekkimist ning edendada heaolu kogu ühiskonnas
- ⌚ põhjalik, mitmemõõtmeline ja integreeritud lähenemisviis või strateegia tuleb välja töötada , et vältida ja lahendada laste vaesust ja edendada laste heaolu, mis hõlmab kõiki erinevaid lapse heaolu aspekte terviklikult ja läbivalt erinevates poliitikavaldkondades. Teisisõnu, on vajalik mitmetasandiline ja mitut sektorit hõlmav lähenemisviis
- ⌚ pühendumus ennetustööle ja kõikidele lastele ja nende peredele universaalteenuste osutamine on lapse heaolu tagamisel oluline algus ning seeläbi vähendab ka võimalust langeda vaesusesse.
- ⌚ selged ja mõõdetavad eesmärgid ning ajalised tegevuskavad on osa strateegilisest lähenemisest vähendamaks laste vaesust ja sotsiaalset tõrjutust ning edendamaks laste heaolu
- ⌚ et tagada terviklik lähenemine, tuleb kõikidesse poliitika kujundamise ja kavandamise etappidesse sisse viia teema süvalaiendamine. See tähendab, et laste vaesuse ja heaolu teema peab olema arvesse võetud kõikides poliitikavaldkondades, nii vertikaalselt kui horisontaalselt läbivalt
- ⌚ võitlus laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu peab olema osa laiemast riiklikust strateegiast, et ennetada ja vältida vaesust, sotsiaalset tõrjutust ning ebavõrdsust
- ⌚ on vajalik tõhusam poliitika toetamiseks peresid, kuid perede toetamine üksi ei saa tagada laste heaolu.
- ⌚ laste vaesusega võitlevad poliitika tuleks kanda üle laiemasse konteksti, et edendada laste heaolu komplekselt. Ei ole mõtet kombineerida universaalseid poliitikaid ja spetsiifilisi tegevusi, mis on mõeldud leevendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust, laste heaolu tagamiseks

Võtmeteema: Miks panna laste vaesus laiemasse laste heaolu konteksti?

On 4 põhjust, miks võitlus laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega peaks olema

seatud laste heaolu edendamise laiemasse konteksti:

Esiteks, et saavutada edu pikas perspektiivis, on oluline keskenduda nii laste vaesuse ja tõrjutuse **ennetusele** kui leevendamisele. See tähendab vajadust panna paika poliitika ja programmid, mis edendavad nii palju kui võimalik laste heaolu ning ei lase neil ja nende peredel vaesusesse ega sotsiaalsesse tõrjutusse vajuda. Seega pannakse fookus ka varasele sekkumisele, et ennetada probleeme.

Teiseks, fookus heaolule paneb ka **laste õigused** ja vajadused poliitikaloome keskmesse. Lapsed omaenda õiguste subjektid ja laste õiguste tagamine ja kaitsmine tagab ka laste heaolu ning ennetab vaesust. Samuti tagab see, et loodavate poliitikate prioriteet on nii laste vajadused hetkel kui nende heaolu tulevikus.

Kolmandaks, rõhk heaolule tagab **tervikliku lähenemise**, mis omakorda mõõnab, et laste vaesuse ennetamine ja sellega võitlemine on märksa rohkem kui vaid sissetuleku küsimus. See hõlmab samuti selliseid valdkondi nagu haridus, tervis, eluase ja keskkond, meelelahutus, sport ja kultuur.

Neljandaks, fookus heaolule tagab selle, et kõik strateegiad jäävad **lapsekeskseks** ning juhib tähelepanu keskmesse lapse arengu ning paneb rõhuasetuse laste osalemisele ning jõustamisele.

- 🕒 tugevdada tuleks **sektoraalset või partnerluslähenemist**, mis ühendaks riiklike, piirkondlike ja kohaliku omavalitsuse jõupingutusi vanemate ja laste, kohalike kogukondade, valitsusväliste organisatsioonide ja tööandjate vahel. Näiteks tööandjal on läbi elamisväärse palga kehtestamise mängida võtmeroll kogukonna ees sotsiaalse vastutustunde mõttes. Valitsusvälised organisatsioonid mängivad olulist rolli toetades vanemaid ja lapsi, pakkudes paljusid olulisi teenuseid ja tehes koostööd kohalike kogukondadega ning omavalitsustega, et arendada välja integreeritud lahendusi
- 🕒 **Vabaühenduste** võtmerolli riskilaste toetamisel ning nende õiguste kaitsel tuleb tunnustada, toetada ning rahastada. Nad peavad olema täielikult kaasatud integreeritud strateegiate väljatöötamisse ning rakendamisse nii riiklikul, regionaalsel kui kohalikul tasandil.
- 🕒 Kogu asjaajamine peaks hõlmama kõikide laste, sh vaesust kogevate laste sildistamiseta ärakuulamise, ning nende vanemate kaasamise neid puudutavate poliitikate ja teenuste väljatöötamisse, rakendamisse ning monitooringusse.
- 🕒 Poliitikate arendamine peaks olema tõenduspõhine, seega on vaja tagada poliitikate mõjude kohta käivaid andmeid ja analüüse ning regulaarset seiret ning aruandlust.

Mida on vaja teha - lapsevanemate meelest

„ Lapsed on haavatavad, kaitsetu grupp meie ühiskonnas. Nad ei saa ise midagi teha vaesusest väljumiseks. On oluline saada probleemidele eos jälile. Haridus on edasilükkamatu küsimus - Eestis langeb palju õpilasi koolist välja. Me peaksime

väga varakult märkama abi vajavaid lapsi. Iga lapse arengus on tundlikud perioodid. Mitte ükski anne ei tohiks jääda märkamata, mitte ükski laps abita!“ -Laura, Eesti

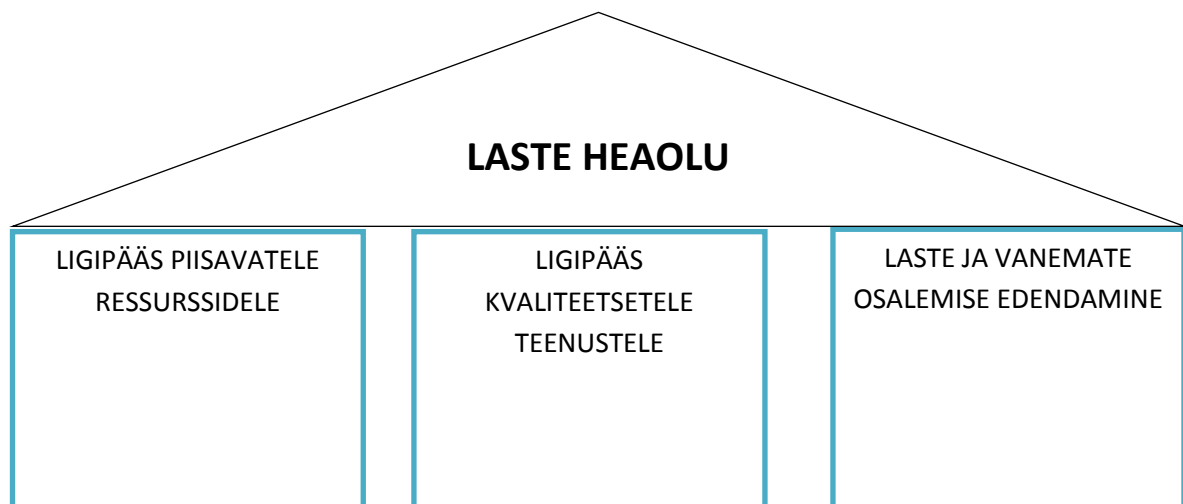
„Maapiirkondades suletakse koole, kuna rahvastik lahkub – nii on päris tavaline näha 1-klassilist algkooli, kus 6 kuni 10-asttased lapsed on koos. Erakoole tuleb juurde ja riigikoolidel pole vahendeid. Me vajame hädasti heal tasemel haridust kõigi jaoks. „ – Andreea, Rumeenia

„Paljud inimesed jätavad oma pojad, tütreid ja terved pered üksi, et leida tööd Lääne-Euroopas. Need lapsed elavad selle suure kaotusega ning kasvavad üles üksi, ilma õige toeta. See põhjustab ka vaimseid probleeme. EL peab toetama peresid, sest perede vaesus tekitab ka laste vaesust.“ – Andrius, Leedu

„Üksikvanemaga pere jaoks ei ole piisavalt lasteaedu ning kooliealiste laste jaoks ei ole piisavalt pikapäevarühmi, nii et emade jaoks on raske kui kool ei saa vaadata laste järgi pärastlõunal. Töö leidmine muutub veelgi raskemaks..“ – Lisa, Austria

3 samba lähenemine

Töös laste vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse ja heaoluga Euroopa Liidus rõhutatakse üha enam vajadust kolme samaba lähenemise järele: ligipääs piisavatele ressurssidele; ligipääs kvaliteetsetele teenustele; laste ja vanemate osalemise edendamine (vt nt Belgia Presidendi 2010. soovitusi ja Euroopa Komisjoni soovitusi „*Investing in children: breaking the cycle of disadvantage*“, 2013).

Ligipääs piisavatele vahenditele

Ei ole vastuvõetav, et lapsed peavad üles kasvama liiga madala, vääriskult mittetagava sissetulekuga peredes, mis kulutab kogu oma võhima püüdele ellu jääda. Piisava sissetuleku tagamisel on kaks võtmeaspekti: piisava sissetuleku toetussüsteem ning lapsevanemate ja perede ligipääs tööturule.

Piisava sissetuleku tagamine lastega peredele sisaldab endas sidusat ja efektiivset toetuste kombinatsiooni, säilitades sobiva tasakaalu rahaliste toetuste (sh nii maksusoodustuste või krediidi kui sotsiaalabi) ning mitterahaliste hüvitiste, sh tervis, haridus, majutus ning lapsehoid vahel. Samuti peab säilima tasakaal universaalsete ning suunatud toetuste vahel. Sotsiaalsed siirded (v.a pensionid) mängivad vaesuse vähendamisel enamikes Euroopa Liidu riikides oluliste rolli.

Toetuste vähendamisel või nende kättesaadavuse vanemate jaoks raskemaks tegemisel võib olla vastupidine efekt, eriti kui sobivaid töökohti pole saadaval. Samuti suurendab see laste vaesust ning avaldab otsest mõju nende heaolule. Universaalsete lastetoetuste olemasolu on samuti oluline toetamiseks peresid lisakulutuste tegemisel, mis laste kasvatamisega paratamatult kaasnevad ning näitab ka tunnustust riigi poolt, et lapsed on tahetud ning teretulnud.

Lastega peredele tööturule juurdepääsu suurendamine ning tööst saadava sissetuleku piisavuse tagamine perede vaesusest väljaaitamiseks sisaldab esiteks heakvaliteediliste töökohtade olemasolu. Muude asjade hulgas sisaldab see ka:

- ⌚ Tööturutoetuste ning aktiveerimispoliitikate arendamist, mis annaksid vanematele oskused heakvaliteedilistele töödele ligipääsemiseks.
- ⌚ Maksu-ja toetuste süsteemide kujundamist ja integreerimist ning sellise miinimumpalga arendamist, mis aitaks kaasa töötusest väljumisel ning tagaks, et töö annab perele piisava sissetuleku ning ei sunniks lapsevanemaid ebapiisavalt tasustatud töid vastu võtma.
- ⌚ Ligipääsu suurendamist hea kvaliteediga, taskukohasele lapsehoiule ning koolipäevajärgsele pikapäevarühmale kõigi perede jaoks.
- ⌚ Tagamist, et töö käimise vahemaa ning hind ei saaks töö vastuvõtmise takistuseks.
- ⌚ **Selliste poliitikate edendamist, mis toetavad töö ja pereelu ühildamist ning paindlikke töövorme, sh vähendatud tööaega.**

Võtmeteema: Tasakaalu saavutamine universaalsete ja kitsalt sihitud poliitikate vahel.

Võtmeküsimus on, mil määral liikmesriigid peaksid edendama universaalseid poliitikaid suurendamiseks kõigi laste heaolu või kas tuleks suunata niigi nappe vahendeid kõige ebasoodsamas olukorras olevatele peredele ja lastele. Tegelikult tundub enamik riike kombineerivat mõlemaid - nii universaalseid heaolu edendamisele suunatud poliitikaid kõigile lastele, et ennetada laste vaesust ja sotsiaalset tõrjutust, kui suunatud poliitikat, mille eesmärk on leevendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust. **Kuigi tasakaal kahe lähenemise vahel sõltub olukorrast ja traditsioonid erinevates riikides erinevad, tunduvad kõige edukamad liikmesriigid vaesuse vähendamisel olevat need, kes võtavad peamiselt üldise lähenemisviisi, mis põhineb tugeval usul, et kõige tõhusam ja tulemuslikum on tagada võrdsed võimalused kõigile lastele.** Selle laiema üldise lähenemisviisi sees antakse täiendavat abi erilistes raskustes

olevatele peredele, mis võimaldab neil ületada takistusi ning tagab juurdepääsu üleüldistele teenustele ja võimalustele. Seda võiks nimetada **spetsiaalselt kohandatud universaalsuseks** .

Kuigi universaalteenused, mis pakuvad võimalusi kõigile lastele ja noortele, on vajalikud, tuleks alati seada esikohale suunatud toetus kõige haavatavamatele. Põhiküsimus suunatud abi puhul on alati see, et seda osutatakse mitte häbimärgistaval viisil, mis tagab abi vastuvõtmise ning selle, et lapsed ja perede tunnevad toetust ning kaasatust ning ei ole enam mingil moel eraldatud oma eakaaslastest. Heaks viisiks on abi osutada regionaalselt või teatud vanusegrupile ühtselt. See aitab vältida märgistamist ja häbistamist. Liigagi tihti on aga sihistatud abi andmine (nt tasuta koolitoit) täiesti ebapiisav, kuna ei taga kõigile abivajajatele abi ning on märgistav või häbistav ning seetõttu pered ei võta seda abi vastu. See omakorda seab pered vaesuslõksu.

Vajaduste hindamine võib samuti leevendada olukorda alles peale sündmust. Teisisõnu, et kvalifitseeruda vajaduspõhisele abile, peab pere kõigepealt langema vaesusse, seejärel tõendama oma vaesust ning vajadusi abi järele kohalikele võimudele sobival viisil ning seejärel alles võib saada abi. Universaalne abi osutamine saaks selliseid olukordi ennetada. Samuti on universaalse lähenemise eelis see, et pered tunnevad end turvaliselt ning see annab ka sõnumi sotsiaalsest solidaarsusest ning et pered ja lapsed on tahetud ning neil on võrdsed õigused paremale elule.

Eriti kokkuhoiuajastul, on liikmesriikides kasvav tendents keskenduda rohkem sihistatud leevendamisele ning kärpida universaalseid toetusmeetmeid. See on lühiajaline lahendus, millel on pikaajalised negatiivsed tagajärjed. Oma struktuurse loomuse tõttu on vaja laste vaesust ja sotsiaalset tõrjutust märgata ja vähendada kiirelt, kasutades muuhulgas ka ennetavat lähenemisviisi, mis on oluline selleks, et vältida pikaajalisi kulusid .

Seega juhul, kui kriisiperioodi jooksul on vajalik, et jõukamad annaksid suurema panuse eelarvetasakaalu säilitamiseks, siis oleks õiglasem ja pikas plaanis mõistlikum laiendada see pigem kõikidele (mitte ainult lastega) suurema sissetulekuga inimestele (nt maksude tõstmise kaudu) kui limiteerida universaalseid teenuseid lastele. Sel moel saab teenuseid säilitada ja koormust jagada kogu jõukam elanikkond .

Tasakaalus universaalsed ning suunatud teenused ja toetused lastele

HEAD PRAKTIKAD

lirimaa universaalne tasuta eelkooli aasta

Varase lapsepõlve hoiu ja hariduse programm, samuti tuntud kui tasuta eelkooliaasta (Free Pre-School Year – FPSY) sai alguse 2010.aastal. Üle 60 000 lapse võtab sellest osa ning see läheb maksma 166 miljonit eurot aastas. Üldiselt on sihtgrupis kõik

lapsed vanusevahemikus 3a2k ja 4a7k aasta 1. septembriks, mil kooliaasta algab. Korraldus näeb ette 3 tundi päevas, 5 päeva nädalas 38 nädala jooksul aastas laste jaoks, kes on registreerunud mängukoolidesse. Lapsehoiu teenustesse registreerunud saavad teenust 2 tundi ja 15 minutit päevas iga päev 50 nädala jooksul aastas. Lisaks on paika pandud mõned suunatud tegevused:

- ⌚ Varajase Stardi eelkooli projekt. 40-s määratud linnapiirkonna algkoolis viiakse läbi hariduslikku programmi tõstmaks üleüldist arengut, aitamaks ennetada koolist väljalangemist ning tasakaalustamaks ebasoodsaid sotsiaalseid tingimusi.
- ⌚ Rutlandi tänava projekt on Rutlandi tänava algkooli juurde asutatud eelkool Dublinis. Kuigi see pole osa Varajasest Stardist, kasutati seda piloteerimaks mitmeid lähenemisi, mis võeti hiljem kasutusele Varajase Stardi projektis.
- ⌚ Kogukonna Lastehoiu Toetusraha toetab teenusepakkujaid, kes pakuvad lastehoidu madala sissetulekuga peredele. Rohkem infot leiad siit: www.oireachtas.ie/parliament/media/housesoftheoireachtas/libraryresearch/spotlights/spotEarlyEd180412.pdf

Hollandi noorte ja perede keskus

Kohalikud võimud osutavad universaalset, ulatuslikku ning tasuta toetust peredele ning vanemlusele (infot ning nõuandeid, probleemide tuvastamist, abi otsimiseks nõu, väiksemat pedagoogilist abi, lapsehoiu koordineerimist), ühendamist Noorte Hoolekande Agentuuriga (Youth Care Agency) ning Kooli Hoolekande ning Tugimeeskonnaga. Noorte ja perede keskused pakuvad universaalseid teenuseid ning juhatavad peresid spetsiaalsetele suunatud teenustele. Rohkem infot:

http://www.eurochild.org/fileadmin/ThematicPriorities/FPS/Eurochild/COMPACT_FPS_Round_Table_report_2011_-_The_role_of_local_authorities_in_parenting_support.pdf

Belgia flaami kogukonna vanemluse nõuandekeskused

Nad pakuvad kõigile soovijatele tasuta järgmisi teenuseid: Informatsiooni, abistavat ja emotsionaalset tuge, nõustamist, kompetentside arendamist, sotsiaalsete kontaktide suurendamist ning enesekindluse stimuleerimist, varajast märkamist ning tegutsemist vastavalt sellele. Pered, kes vajavad spetsiifilisemat abi, suunatakse teistele teenusepakkujatele. Rohkem infot: http://www.eurochild.org/fileadmin/Communications/09_Policy%20Papers/policy%20positions/EurochildCompendiumFPS.pdf

Ligipääs kvaliteetsetele teenustele

Kõrge kvaliteediga ja kaasavate teenuste arendamine on äärmiselt oluline kõigi laste heaolule. Universaalsed varajase lapsepõlve, tervise, hariduse ja eluasemeteenused on vaja välja töötada ning kättesaadavaks muuta viisil, mis teevad neist kergesti ligipääsetavad, mittebürookraatlikud, paindlikud, austavad oma klientide erineva kultuurilise, sotsiaalse ja religioosse tausta suhtes ning oleksid võimelised sobituma laiemasse perede ja teenuste võrgustikku. Teenused peaksid edendama isiklikku arengut ning jõustama lapsi ning toetama vastupidamist kriisisituatsioonides. Teenused peaksid olema osutatud vaesust kogevate laste ja vanemate suhtes tundlikul viisil, meeskonna poolt, kes on piisavalt treenitud ära kuulama ning panema laste ja vanemate huvid tegutsemise keskmesse.

Võtmevaldkonnad sisaldavad:

- ⌚ Tagamist, et kõigil lastel, olenemata, kas nende vanemad töötavad, oleks ligipääs kõrge kvaliteediga varajase lapsepõlve haridusele ja hoiuteenustele. See on kriitilise tähtsusega lapse arengule ning tema edule haridussüsteemis tulevikus. On tõestatud, et see kompenseerib majanduslikke takistusi ning sillutab teed lapse edukale arengule tulevikus.
- ⌚ **Varajase sekkumise ja toetussüsteemide efektiivset väljaarendamist, et tagada varajane probleemidega laste ja perede tuvastamine ning nende toetamine ning laste arengut takistavate asjaolude kõrvaldamine. Sageli on varajasel märkamisel positiivne mõju tervele lapse elule. Selliste teenuste hulgas võib olla näiteks perekeskused vaesemates piirkondades, või enne-ja pärast sündi visiidid õdede, arstide või sotsiaaltöötajate poolt kõigi vanemate juurde.**

HEAD PRAKTIKAD

Varajase lapsepõlve ja perede toetamine Belgias ja Hispaanias.

Perede Vaesuses programm (Hispaania Punane Rist ja Caritas)

Aastal 2011 aitasid Punane Rist ja Caritas Hispaanias rohkem kui 500 000 vaesuses elavat last. Mõlemad organisatsioonid osalevad ka aktiivselt Hispaania Laste Õiguste Koalitsioonis www.plataformadeinfancia.org

Hispaania Punane Rist: aitas 325,181 vaesuses ja sotsiaalses tõrjutuses peret ning 207,403 last osana vaesusevastase võitluse programmist. 87% peredes olid lastega, 27% neist suurpered 3 või enama lapsega. 71% vanematest või hooldajatest olid töötud, 7% kodutud ja 83% immigrandid – peamiselt Marokost, Rumeeniast, Boliiviast, Ecuadorist, Kolumbiast ja Bulgaariast. Põhilised projektid olid kompleksed abistamisviisid, mis sisaldasid toiduabi, sotsiaalset toetust, koolitõrjutuse ennetamist, rahalisi vahendeid elementaarsete vajaduste katmiseks, perenõustamist, sotsiaalse hädaabi mobiilseid tugigruppe ning hädaabi sotsiaalteenuseid, sh kodutute päevakeskuseid ning mitmekesiseid sotsiaalse

kaasatuse projekte vaestes piirkondades. Programm „Lapsed sotsiaalsetes raskustes“ aitas 67,878 sotsiaalses riskis last läbi lastekaitse, meelelahutuse haiglates, spetsiaalse abi immigrantide lastele (sh saatjata alaealistele) ning kogukonnatööd noorte kurjategijatega.

Hispaania Caritas - toetab 30,452 vaesuses last Caritase laste programmi kaudu, osutades laialdasi tegevusi koordineeritult teiste peredele, naistele ja migrantidele suunatud sotsiaalprogrammidega. Põhitegevuste hulgas on ka sotsiaaltöötajate ja nõustajatepoolne hariduslik ja sotsiaalne toetus, koostöö kohalike võimudega, kultuuridevahelised mediaatorid (kogemusnõustajad), töögruppide treening laste õiguste alal; koolikohustust mittetäitvate laste teavitustegevus, päevakeskused, lasteaiad, noorte kurjategijatega tegelemine, spetsiaalsed tegevused lastele erilises tõrjutuse situatsioonides, saatjata alaealiste õiguste eest seismine jpm.

La maison ouverte(Avatud Maja), Marchienne-au-Point´is Belgias

See on väikeste laste vastuvõtukeskus, mõeldud peredele erilise tähelepanuga vaesuses peredele. See keskendub vanemate suhtele tööga, toetades neid, ning kaasates neid laste tegevustesse, korraldades grupiharjutusi, grupi kogemuste vahetamisi ning aidates luua usaldust laste ja vanemate vahel eesmärgiga parandada peresuhteid ja heaolu. Projekti autasustati Belgia riikliku vaesuse vastu võitlemise auhinnaga 2009. aastal.

Lapsehoiu projekt (0-3 aastastele): Mic-Ados (Marche-en-Famenne´s, Belgias) pakub väärtuslikku tuge vaesust kogevatele peredele.

Mic- Ados, teenus noortele inimestele (0-18) (Aide en milieu ouvert, AMO) keskendunud peamiselt noorukitele, avas vastuseks tekkinud vajadusele maapiirkonnas lastehoiu. Nende eesmärk oli võimaldada vaesust kogevatele vanematele taskukohase hinnaga lapsehoidja leidmist, et nad saaksid käia tööl, kohtumistel või lihtsalt puhata, ilma pika ja keerulise administratiivse protseduurita. Hoolimata kõrgeast nõudlusest ei saanud projekt riikliku rahastamiseta jäämise tõttu jätkata. Walloonias-Brüsseli noorsootöö osakond ning avaliku võimu esindajad küll tunnustasid projekti, kuid mingeid subsidiume ei pakutud, kuna kõik ametkonnad nägid seda kellegi teise vastutusel, kuna projekt on seotud nii tööturu kui laste sektoriga. Teisest küljest, nõudlus teenuse järele kasvas vaesuses elavate töötavate inimeste seas, pannes neid vastu võtma ebakindlaid töötusi (vahetustega, osaajaga, ajutist ning öötööd). Projekt on üritanud nõudlusele vastata, rahastuse puuduses lootes tudengite ning pensionäride peale, kes lapsehoiuteenust osutavad. Projekti koordinaatorid on püüdnud välja pakkuda seda kui võimalust töötutoetust saavatele või miinimumpalgaga töötavatele inimestele, välja tuues seda kui olulist vahendit sotsiaalseks ning professionaalseks treeninguks ning integratsiooniks, kuid avalik võim pole sellele kunagi vastanud. Terve see projekt tõstatab mitte ainult paindlike teenuste kättesaadavuse teema, vaid ka ebakindla töö mõju teema perelele. Veebileht: www.micados.be

- ⌚ Kõrgekvaliteediliste ning kaasavate hariduspoliitikate väljaarendamist, mis ennetaksid ning lahendaksid hariduslikud takistused, pakkudes võrdseid hariduslikke võimalusi kõikidele lastele sõltumata nende taustast ning tagades, et ükski laps ei jääks maha. See omakorda sisaldab:
 - Rahaliste barjääride vähendamist tagamaks et ka vaesed lapsed saaksid haridussüsteemis täieõiguslikult osaleda;
 - Raskustes laste abistamist integreerumisel kooli ning varast koolist väljalangemist vähendavate poliitikate väljatöötamist. „ Mitte ükski laps ei jää maha“ lähenemist;
 - Selle tagamist, et koolide õpikeskkonnad oleksid sõbralikud ja kaasavad ning võtaksid arvesse lapse individuaalsust
 - Eraldatuse ja diskrimineerimise vältimist, tagades sama hariduse taseme kõigile;
 - Aktiivsete poliitikate loomist kaotamaks kiusamist, tõrjutust ning häbimärgistamist
 - Tagamist tasuta koolitoidu läbi, et laps ei alustaskoolipäeva näljasena, mille tulemusena ta ei ole võimeline keskendumata.

Mõnedes Eesti koolides on alustatud hommikupudru pakkumisega. Iga laps, kes tahab, võib seda saada - ei mingit häbimärgistamist ning sellest võidavad kõik.

- Koolide paremat integratsiooni naabruskonda
- Vanemate, eriti ebasoodsa taustaga vanemate kaasamine oma laste haridusse, pakkudes vanemlikku tuge ning sidudes laste õppimise sellega.
- ⌚ Tundes ära ning tugevdades mitteformaalse hariduse võtmerolli laste ja noorte arengus: lapsed on erinevad ning vajavad tuge erineval moel. Formaalne haridus ei ole ainus tugimehhanism, ka mitteformaalne ja huviharidus on tähtsad ning võimaldavad erinevatel viisidel kasvatada lastes enesekindlust ning toetada nende arengut. Mitteformaalne õppimine, peegeldades elukestva õppe protsessi, panustab oluliselt lapse üldisesse arengusse, sh nende sotsiaalsesse kaasatusse.
- ⌚ Kaasavate poliitikate väljatöötamine tagamaks ebasoodsa taustaga lastele eakaaslastega võrdsed võimalused mängida, puhata ning osaleda laias valikus meelelahutuse, spordi, kultuuri ning kodanikutegevustes ning nende toetamine ja julgustamine osalemiseks. See on oluline osa nende

isiksuse arenemise ning aktiivse kaasatuse tagamisel ühiskonnas. See aitab lastel arendada oma oskusi ja enesekindlust, kõrgendada nende enesehinnangut ning identiteeti, edendada austust kultuuriliste erinevuste suhtes ning vastu astuda diskrimineerimisele.

- ⌚ Kõrgekvaliteedilise tervishoiu (sh vaimse tervise toe) kättesaadavuse parandamine kõigile lastele. Eriti aga lastele, kes on sündinud madala sissetulekuga peredesse ning kelle juurdepääs terviseteenustele on tõenäolisemalt piiratud ning kes võivad kannatada ebatervisliku elustiili all. On oluline välja töötada poliitikaid ning teavitada inimesi teenustest, mille eesmärk on ületada tervislik ebavõrdsus ning eemaldada barjäärid nagu maksumus või informatsioonipuudus.
- ⌚ Kõigile lastega peredele korraliku ja taskukohase eluaseme ning elukeskkonna tagamist. Muude asjade hulges sisaldab see:
 - Vaesuse ennetamist ning kuhjumist teatud piirkondadesse
 - Piisava sotsiaalmajutuse tagamist
 - Meetmete väljatöötamist takistamiseks lastega perede väljatõstmist kodudest;
 - Piisava üürimäärade ning majutusstandardite regulatsiooni väljatöötamist
 - Ajutistel pindadel elavate lastega perede vähendamine, samal ajal pakkudes ajutist peavarju lastega peredele, kes on kaotanud kodu.
- ⌚ Kõrge kvaliteediga sotsiaalteenuste ning lastekaitse teenuste väljatöötamist. Need peaks:
 - Tegema kõikvõimaliku, et toetada ning väärtustada vanemaid ning hoidma peresid koos, kuna peresuhete kvaliteet ühes sõpruse ja turvalise naabruskonnaga on võtmefaktoriks lapse heaolu takistuste leevendamisel ning emotsionaalse arengu tagamisel.
 - Tagama haavatavate laste jaoks laste huvidest lähtuva kõrgetasemelise lastekaitse
 - Kui hooldus väljaspool peret on vajalik, soodustama nii palju kui võimalik, hooldust kogukonnas pereringimustes ühes hea ligipääsuga üldkasutatavatele teenustele.
 - Arendama programme vähendamaks laste arvu institutsionaalsel hooldusel, ning osutama koordineeritud ning integreeritud tuge ning ligipääsu teenustele laste ja noorte jaoks, kes institutsioonidest lahkuvad.
- ⌚ Integreeritud tugiteenuste väljaarendamist vanematele. Kuna enamus vaeseid lapsi elab vaestes peredes, peab pere olema tegevuste keskmes – mitte lisades raskusi vaid aidates vanematel pakkuda oma lastele head

elustandardit ning kvaliteeti, toetades laste arengut ja heaolu. See tähendab fookuseerimist komplekssele vanematele pakutavale toele – aidates neil ligi pääseda piisavatele ressurssidele, kvaliteetsele tööle, heale lastehoiule, majutusele, sotsiaal-ja tervishoiuteenustele, kuid samuti mõista paremini nende rolli vanematena ning seda, kuidas nad saavad osutada positiivset tuge oma lastele isegi väga rasketes oludes.

Nagu see kokkuvõtte on näidanud, on laste ja nende perede heaoluks vajalik väga lai vaik teenuseid. Peab meeles pidama, et laste ja vanemate vajadused ei mahu mingitesse kastidesse. Need on keerulised ja omavahel ühendatud. Teenuse osutamine peab seda arvesse võtma. Nii palju kui võimalik, peavad teenused olema osutatud terviklikul, koordineeritud, paindlikul, ligipääsetaval viisil õigel ajal ning kohalikul tasandil. Samuti peavad nad olema osutatud viisil, mis vastavad laste ja nende vanemate vajadustele.

Laste ja vanemate osalemise soodustamine

Laste jõustamine

Esiteks, lastel on õigus olla ära kuulatud ning osaleda neid puudutavate otsuste tegemisel nii individuaalselt kui kollektiivselt ning on ülioluline välja töötada proaktiivsed poliitikad ning programmid, mis soodustavad nende osalemist.

Laste õigus olla kuulda võetud

Laste õiguste konventsioon (UNCRC) artikkel 12 rõhutab lapse kui aktiivse osaleja rolli oma õiguste kaitsel, jälgimisel ja edendamisel. See tähendab, et kõik liikmesriigid, kes on UNCRC allkirjastanud, on kohustatud edendama laste õigust olla ära kuulatud, nende seisukohtade arvessevõtmist kõikides neid puudutavates asjades, nii peres, koolis, või kogukonnas laiemalt. On oluline märkida, et avalik poliitika ning seadusandlus ei ole sellest nimekirjast väljas.

Vaesuses elavad lapsed teavad kõige paremini, missugune on nende reaalsus, ning mis tooks nende heaolusse muutusi. See teadmine on väga oluline kui tahetakse parandada poliitikaid ning teenuseid, ning neid paremal moel pakkuda. Kolmandaks, osalemine on oluline lapse enesekindluse ja enesehinnangu kasvu seisukohalt ning seega ka üldise arengu seisukohalt.

Olgugi et kõik lapsed kogevad barjääre osalemisel, on need mitmekordistunud laste puhul, kes kasvavad üles ebasoodsas olukorras (eriti nooremas vanusegrupis). Nad tunnevad end tihti häbistatult ja diskrimineeritult ning on tõenäoline, et traditsiooniline lähenemine konsultatsiooniks nendega ei kannu vilja.

Siiski, marginaliseeritud gruppide lastel (migrandid, romad, tänavalapsed, puudega lapsed) on olulisi kogemusi jagada ja panustada. Nad on hästi ettevalmistatud identifitseerimaks barjääre ning väljakutseid, millega nad silmitsi seisavad. Samuti tulevad nad välja paljude heade lahendustega, osad neist siiski sellised, millega täiskasvanud ei nõustu. Siiski on oluline, et lastel ja noortel oleks võimalus debatis osaleda ning oma vaateid aktiivselt väljendada sobival ja mitte häbistaval moel. Pole kahjuks palju häid praktikaid, mis näitaksid laste kaasamist sobival moel vastavalt nende vanusele ning olukorrale (Eurochild 2010).

HEAD PRAKTIKAD

Küprose Laste Parlament

Küprose Laste Parlament loodi laste õiguste edendamiseks Küprosel. Teemad, mida seal arutatakse, tulevad plenaaristungitelt või teatud sündmustest. Näiteks peale maratoni, mis korraldati teadlikkuse tõstmiseks puuetega inimestest, pidas Laste Parlament sessiooni puudega lastest, muuhulgas keskendudes puuetega lastele koolides.

Parlament on jagatud viieks piirkonnaks, samamoodi nagu täiskasvanute parlament. Iga piirkond esitleb teemat, milles on kokku lepitud plenaaristungil. Laste parlament koguneb kord kahe kuu jooksul ja piirkondlikud osad kohtuvad üks või kaks korda kuus. Laste parlamendi liikmed valitakse kord kahe aasta jooksul ja enamuse neist valitakse koolides. Seal on 56 küprose liiget ning 3 etniliste vähemuste esindajat. On ka varuliikmed, kes osalevad siis kui määratud parlamendiliikmed ei saa osaleda. Lapsed koguvad asjakohast informatsiooni teema kohta, mis tuleb arutlusele, ning nad võivad ühendust võtta valitsusega, ülikoolide ja mittetulundusühingutega, või kasutada uuringuid. Igal piirkonnal on kaks noorsootöötajat, kes abistavad kohtumistel ning toetavad lapsi. Laste poolt vastu võetud resolutsioonid lähevad Riigikogusse ja kõige olulisemad päevakavasse. Lastel on olnud mõned tähtsad õnnestumised: laste ombudsmani loomine, Küprose valitsuse õhutamise muutma karistamise poliitika koolides jms

Lapsed saavad kaasa rääkida personali värbamisel ja valikul, Action for Children, Suurbritannia

Action for Children, kaasab rutiinselt lapsi ja noori värbamis- ja valikuprotsessidesse. Osalemise ulatus oleneb pakutavast ametikohast, personali vajava projekti loomusest ning kaasatavate laste ja noorte huvist, võimetest ning arusaamisest. Noored võtavad osa „täiskasvanute“ intervjuupaneelidest, on ka paralleelsed laste intervjuude paneelid, kohtumis- ja tervitussessioonid ning grupiarutelud. Õpiraskustega lapsed on kaasatud valimaks personali, kes hakkavad nendega otseselt töötama. Vahendid ja meetodid, mis lasevad lastel oma arvamust jagada, on alati kohandatud laste ja noorte vanusele, võimekusele ning huvile vastavalt.

Allikas: *Valuing children's potential: how children's participation contributes to fighting poverty and social exclusion* (Eurochild, 2010).

Laste kaasamise ja hääle kuuldavaks tegemise edendamine - Hispaania Punane Rist

Hispaania Punasel Ristil on spetsiaalne töö suund edendamaks laste osalemist, eneseväljendust ning laste õiguste kaitsmist, sisaldades endas ka avaliku

teadlikkuse tõstmist ning dialoogi poliitikakujundajatega. www.cruzroja.es

Veebilehekülg En Ligne Directe (otseliin), Belgia

See on Walloonias- Brüsseli föderatsiooni laste õiguste osakonna koostatud autoriõigusteta digitaalne kollektsioon debattidest, inimeste lugudest, raportitest, kohtumistest ja fotodest. Sisu on pandud interneti liitude, avaliku võimu ning eraisikute poolt (peamiselt noorte inimeste). Lehekülje eesmärk on levitada selle sisu nii laialt kui võimalik, stimuleerides sellega avalikke debatte, ning pakkudes vastuseid küsimustele ning edendada laste olukorda otseses seoses laste õigustega. www.enlignedirecte.be

Vanemate osalemise toetamine

Laste osalemine on küll tähtis, kuid samuti on seda vanemate kaasamine. Rääkides vaesuses elavate vanematega, on võimalik paremini mõista tõeliseid takistusi ja väljakutseid parandamiseks nende elutingimusi. Vanemad peaksid olema otseselt kaasatud neid puudutavate otsuste tegemisel, ning saama välja töötada nende endi lahenduskäike läbi personaliseeritud, individuaalse toe lähenemise ning integreeritud teenuste, aga samuti kollektiivselt kujundades põhilisi poliitilisi lahendusi. On palju kogemusi ja häid näiteid, kuidas kõige paremini tagada vaesust kogevate inimeste kaasamine poliitikate ja programmide kujundamisel, rakendamisel ning monitoorimisel (vt European Anti-Poverty Network, 2012).

Võtmeteema: Laste vaesusega võitlemine ei saa olla taandatud üksnes perevaesusele

Lastel on õigus üles kasvada turvalises ja hoolitsevas perekeskonnas. Kuna enamus vaeseid lapsi kasvab üles vaestes peredes, on laste vaesuse ennetamiseks ja heaolu tagamiseks hädavajalikud poliitikad, mis toetavad peret tervikuna. Siiski, laste vaesust ei saa taandada üksnes pere vaesusele. Lapsed on iseseisvad õiguste kandjad. Riigi ülesanne on tagada neile ligipääs oma õigustele (nagu tervishoid, haridus, majutus, sport ja puhkus), hoolimata sellest, mis situatsioonis on nende pere.

Mida Euroopa Liit saab teha

On paljugi veel teha EL tasandil. 2001-2010 jõuti EL-is konsensussele laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse tähtsuses ning pingutuste tegemise suhtes selle leevendamiseks (vt Frazer, Marlier ja Nicaise, 2010). Palju olulisi poliitilisi

väljaütlemisi, raporteid ja uuringuid produtseeriti Sotsiaalse Avatud Koordinatsiooni Meetodi raames.

2007. aasta kuulutati laste vaesuse ja heaolu temaatiliseks aastaks. 2008-2010 nimetas 19 liikmesriiki 27-st laste vaesusega võitlemist Sotsiaalkaitse ja Sotsiaalse Kaasatuse Riiklikus Strateegiadokumendis prioriteediks. Teema oli samuti fookuses 2010. aastal, mis oli Vaesuse ja Sotsiaalse Tõrjutusega Võitlemise Euroopa Aasta.

Aastal 2010, Hispaania ja Belgia ELi eesistumise ning hiljem Ungari eesistumine 2011 a esimesel poolel seadsid selle võtmeküsimuseks. Belgia eesistumise lõpus korraldatud konverentsil kirjutas ELi eesistujariikide " Trio " (st , Hispaania, Belgia ja Ungari) alla ühisdeklaratsioonile, milles kutsutakse liikmesriike ja Euroopa Nõukogu tihedas koostöös Komisjoniga üles koondama jõupingutusi, et muuta laste vaesuse vähendamine ning laste heaolu edendamine Euroopa 2020 keskseks osaks ning vähendada vaesust vähemalt 20 miljoni inimese jaoks aastaks 2020 (vt Frazer , 2010).

Alates 2008 aastast, on EL- il tugev õiguslik alus mängida palju aktiivsemat rolli võitluses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu üldiselt ja eriti laste vaesuse vastu . Lissaboni lepinguga tehti võitlus sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu, sotsiaalse õigluse ja kaitse edendamine, meeste ja naiste ning põlvkondadevahelise solidaarsuse ja lapse õiguste kaitse Liidu eesmärkide tuumaks (artikkel 3.3. Konsolideeritud versioon Euroopa Liidu lepingust). Veelgi enam, lisati ka " horisontaalne sotsiaalklausel " (artikkel 9 konsolideeritud versioonist lepingu toimumise kohta Euroopa Liidus), mis nõuab , et " oma poliitika ja tegevuste määratlemisel ja rakendamisel võtab liit arvesse nõudeid, mis on seotud kõrge tööhõive edendamisega, piisava sotsiaalse kaitse tagamisega, sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning kõrge hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitsega."

Seega, kuigi vastutus ennetada ja võidelda laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega kuulub peamiselt riikide valitsustele ja kohaliku tasandi võimule, ei ole EL-il ühtki vabandust mitte võtta aktiivset ja olulist rolli. Tuleb süvalaiendada laste ja nende perekondade heaolu kõikide poliitikate kujundamisse .

Uued otsused, mis võetakse vastu osana ELi majanduse juhtimise raamistikust (Fiscal Compact , Six Pack ja Two Pack) õigustavad samuti sekkumist ELi liikmesriikide tööturu eelarvete koostamisse, eriti sotsiaalse kaitse ja abi süsteemidesse. See tõstatab küsimuse, mil määral subsidiaarsus ainult sotsiaalküsimustes on endiselt mõistlik või soovitatav.

Mõned positiivsed esimesed sammud ELi poolt on juba tehtud, võttes vastu Laste Õiguste reglemendi aastal 2011 ja andes välja Euroopa Komisjoni soovitusel laste vaesuse kohta 2013 : „Lastesse investeerimine : Murdes takistuste tsükli (20. veebruar 2013)“.

Riigipead ja valitsusjuhid on teinud ka tugevaid avaldusi järjestikutel Euroopa Ülemkogu kohtumistel laste vaesusega võitluse tähtsusest ning see kajastub ka Tööhõive, Sotsiaalpoliitika, Tervise-ja tarbijakaitseküsimuste Nõukogu (EPSCO) ja Sotsiaalkaitsekomitee töös.

Ära teha on vaja siiski rohkem

Kõik see on siiski vaid algus ja EL peaks ära tegema palju rohkem. Näiteks võiks EL:

- ⌚ pakkuda tugevamat poliitilist juhtimist, tagades, et laste vaesus ja laste heaolu on regulaarselt monitooritud ja seda arutatakse Euroopa Nõukogu kohtumistel liikmesriikide riigipeade ja valitsusjuhtidega ning koosolekutel tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogus (EPSCO-s) ;
- ⌚ tagada, et laste vaesus ja heaolu on Euroopa 2020 strateegia keskne teema. Eelkõige saab tagada, et see :
 - kajastuks liikmesriikide riiklike reformikavade (NRP) ja National Social Reports (NSR) rakenduskavas;
 - muutuks rangeks ja jõuliseks seirestrateegia rakendamise osaks ja et see kajastuks ka neile riikidele, kes ei suuda teha piisavalt edusamme, liikmesriikidele antavates riigipõhistes soovitusetes;
- ⌚ lepitakse kokku kvantitatiivsed alameesmärgid (d) selleks, et vähendada laste vaesust ja sotsiaalset tõrjutust ning tagada, et riiklikud eesmärgid on ambitsioonikad ja piisavad, et saavutada EL tasemel kokkulepitu.;
- ⌚ süvalaiendada laste vaesuse ja heaolu teema arendamine kõikidesse EL poliitikatesse;
- ⌚ süvendada tööd lapse heaoluga ja süvalaiendada indikaatoreid, mis mõõdaksid paremini tehtud töö tulemust ning mis ei väljenduks ainult SKP mõõtmises.;
- ⌚ tagada, et laste vaesuse ja heaolu küsimused võetaks arvesse kokkuhoiupoliitikaid välja kujundades ja et asjakohast poliitika (sh majanduspoliitika) väljatöötamisel kasutataks sotsiaalse mõju eelhindamist, nii et lapsed oleksid kaitstud kõige halvema mõju eest;
- ⌚ aktiivselt edendada ja jälgida laste ja nende vanemate kaasatust, ja organisatsioone, kes koos nendega töötavad poliitika ja programmide arendamisega, et saavutada Euroopa vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärgid nii ELi kui liikmesriikide tasandil (sh riiklike reformikavades ja riiklikes strateegilistes aruannetes);
- ⌚ suurendada olemasolevaid ressursse EL-i struktuurifondidest toetamiseks liikmesriikide jõupingutusi, et leevendada laste vaesust ja edendada laste heaolu, tagades et 25% struktuurifondidest kulutatakse Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) kaudu inimesekesksetele projektidele ja 20 % ESFi ressurssidest kasutatakse vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemiseks;
- ⌚ tagada ressursid ja toetus paremate ja õigeaegsemate andmete kogumiseks ja analüüsiks; kokkulepitud näitajate arendamine, et tagada järjekindel ja ühtne lähenemisviis mõõtmisele ELis ja aidata edendada statistilist suutlikkust liikmesriikides;

- ⌚ hõlbustada tõhusat kogemuste ja heade praktikate vahetamist laste vaesusega võitlemisel. Edendada laste heaolu ning seda tehes tagada laste ja nende perede osalemisvõimalus otsustusprotsessis.
- ⌚ tugevdada laste õiguste edendamise lähenemisviisi nii, et rohkem tähelepanu pööratakse vaesuse ja heaolu teemadele ning lepitakse kokku miinimumnõuetes sellistes olulistest valdkondades, mis puudutavad laste heaolu (nt seoses piisava sissetulekuga , juurdepääsuga lastehoiule, tervishoiule ja muudele teenustele)
- ⌚ tagada pidevad pingutused võitlemaks diskrimineerimise ja rassismiga ning edendada suuremat soolist võrdõiguslikkust, suunates põhitähelepanu lastega peredele.
- ⌚ kokku leppida sidusrühmade osalemise suunised EL poliitika, eriti riiklike reformikavade ja riiklike strateegiliste aruannete väljatöötamisel, tagades sotsiaalvaldkonna valitsusväliste organisatsioonide, vanemate ja laste mõtestatud tegevuse.

ELi tegevuse alused on olemas. Väljakutse on panna see toimima.

Mida riikide valitsused saavad teha

Valitsustel on selge kohustus panna paika struktuure ja mehhanisme et arendada asjakohaseid poliitilisi raamistikke rakendamaks 3 samba lähenemisviisi ning tagamaks vajalikud vahendid, et vältida laste vaesuse kasvu ja tegeleda juba olemasoleva vaesusega. See nõuab laste heaolu panemist poliitikakujundamise protsessi keskmesse, selgete eesmärkide sätestamist laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks ning regulaarset seiret ja aruandlust edusammudest nende eesmärkide saavutamisel. Euroopa - 2020 vaesuse eesmärkide saavutamise kontekstis peaksid liikmesriigid kõigepealt seadma ambitsioonikad üldised vaesuse eesmärgid ja riiklikud vaesuse vastu võitlemise strateegia, mida toetab piisav eelarve. See aitab tõhusalt kaasa ELi eesmärkide saavutamisele. Seejärel tuleb määrata kindlaks konkreetseid alleesmärgid laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks.

Mida piirkondlikud ja kohalikud võimuorganid võivad teha

Õige poliitika ja programmide arendamine riiklikul tasandil on üks asi : ressursside leidmine ning nende tõhus rakendamine kohapeal on teine. Lõhe poliitika ja eesmärkide täitmise vahel on sageli liiga suur. Kohalikul tasandil tuleb kehtestada sujuv korraldus, et tagada tõhus ja koordineeritud teenuste osutamine ja varakult tuvastada ja toetada erilistes raskustes lapsed ja pered. **Piirkondlikel ja kohalikel omavalitsustel on selles osas võtmeroll.** Nad peavad:

- ⌚ tagama **vertikaalse koostööstamise**, mis seob omavahel tõhusalt kesks- ja kohaliku tasandi juhtimise. See on lihtsam kui kaasata kohalikke (ja piirkondlikke) võime algusest peale riiklike kavade ja poliitikate

ettevalmistamisel, rakendamisel ja järelevalvel. Samuti on oluline määratleda selgelt rollid ja ülesanded erinevatel juhtimistasanditel ja tagada, et nad täiendavad teineteist ning et kohalikul tasandil tegutsemiseks eraldatakse piisavad vahendid;

- ⌚ Arendama **kooskõlastatud ja integreeritud lähenemisviisi** kohalikul tasandil : see tähendab arendada kohalikke partnerlusi, mis toovad kokku osalejad erinevates sektorites ja jõupingutuste ühendamist valitsuse teenuste ning valitsusväliste organisatsioonide ja mittetulundussektori koordineeritud osutamises. See aitab paremini kindlaks teha probleemid, tagades varajase sekkumise ja terviklikud lahendused;
- ⌚ Tagada **paindlikkus ja individuaalne lähenemine**: teenuseid tuleb osutada viisil, mis vastaks iga lapse ja tema pere vajadustele. Seega need peavad olema paindlikud ja osutatud moel, mis on kohandatud nende konkreetsetele vajadustele. Seda saab teha ainult kohalikul tasandil;
- ⌚ Edendada **kogukonna arengu lähenemisviisi**. See tähendab laste ja perede osalemise edendamist ja jõustamist ning vahendite leidmist lastele, vanematele ja kohalikele kogukondadele, kes on leidnud oma ellujäämise strateegiaid ja kes ei ole lihtsalt passiivsed ohvrid. Kogukonna arengu lähenemise aluseks on teenuste osutamine austuse ja vääriskusega laste ja nende perede suhtes viisil, mis väldib häbimärgistamist.
- ⌚ Kehtestama korrapärase aruandluse ja järelevalve kohaliku olukorra üle. On väga tähtis, et lapse heaolu on kohalikul tasandil regulaarselt jälgitud ning et kohalike teenuste osutajad on vastutavad selle eest, et osutatavad teenused vastaksid laste vajadustele.

Mida igaüks saab teha

ÜLESKUTSE

Valitsustel on kohustus valida õige poliitika ning leida piisav rahastus . Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused peavad tagama, et need poliitikad leiaksid rakendust kohalikul tasandil. Kokkuvõttes kannab ühiskonnas igaüks teatud vastutust, et kaasa aidata ühiskonna loomisele, kus kõik lapsed saavad realiseerida oma täit potentsiaali.

On oluline austada ja kuulata vaesust kogevaid vanemaid ja lapsi. Nad teavad, millised on nende vajadused ning õige toetuse pakkumisel on nad oluline osa lahendusest. Kohalikul tasandil on oluline teha koostööd ja nõuda vastutust avaliku sektori vahendite tõhusa kulutamise kohta. Üldsuse surve suurendamine tulemuste suhtes aitab kaasa liitude loomisele kohalikes kogukondades, suurendades näiteks koostööd mõistvate tööandjate, ametiühingute kui ka kodanikuühiskonna ja teadusasutustega.

KOOS ON VÕIMALIK TEHA ASJU TEISITI!

Mida me saame teha?

- 🕒 Kasutada seda trükist teadikkuse tõstmiseks laste vaesusest ja teadvustada tungivat vajadust tegutseda ning toetada integreeritud, töötavate mitmemõõtmeliste strateegiate väljatöötamist.
- 🕒 Teha koostööd oma kohalike kogukondade ja asutustega töötades välja uuenduslikke lahendusi, mis integreeriks 3 samba lähenemisi.
- 🕒 Survestada aktiivsete partneritena osalemist otsustusprotsessis - leida ja pakkuda õigeid poliitilisi lahendusi ning aidata jälgida tulemusi.
- 🕒 Teha koostööd saavutamaks vajadusel läbi kampaaniate poliitilist tahet muutusteks. Ehitada võrdsem, jõukam ja jätkusuutlikum ühiskond, kus õigus inimväärsele elule on tagatud.

OLULISTE ALLIKATE TEAVET JA ANDMEID

Allpool on mõned olulised dokumendid, kus on lisateavet põhiküsimuste kohta selles selgitustekstis. Siintoodu on vaid lähtepunktid ja paljud loetletud dokumendid sisaldavad palju üksikasjalikumaid bibliograafiaid. Lisaks loetletud veebilehtedele, kust võib leida viimaseid andmeid laste vaesuse ja laste heaolu kohta ning teavet ja kommentaare. ELi püüdlused võidelda laste vaesuse vastu ja edendada laste heaolu on olemas.

Taustatekste laste vaesusest ja heaolust Euroopa Liidus

Belgia eesistumise ajal Euroopa Liidu koostöös UNICEFi Eurochild ja Euroopa Komisjon (2010) , Helista ELi soovitus laste vaesuse ja laste heaolutaustmaterjali ELi eesistujariigi konverents : Laste vaesus ja laste heaolu - Olles Brüsselis : Belgia Avalik planeerimine teenus on sotsiaalne integratsioon. Kättesaadav : Aasta Euroopa Liidu (2011), aramus sotsiaalkaitsekomitee kohta läbimurde saavutamiseksotsiaalse avatud kontekstis Euroopa 2020 , aramus , mille nõukogu kinnitas 17. juunil 2011 Brüsselis : nõukogu Euroopa Liidu . Kättesaadav : <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st10/st10405.en11.pdf> . Aasta Euroopa Liidu (2012), ennetamine ja laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu ning edendada laste heaolu , nõukogu järeldused 12368/1/12 (vastu 4. oktoobril 2012) , Brüssel : nõukogu Euroopa Liidu . Devlin , M. ja Frazer , H. (2011), õppetunnid ELi sotsiaalse kaasamise protsessis, "Assessment of Ireland lähenemisi võitluses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse laste seas Euroopa ja kohalikud perspektiivid" , Dublin : võidelda vaesuse amet . Kättesaadav : <http://combatpoverty.ie/publications/workingpapers.htm> . Euroopa Komisjoni soovitus laste vaesuse vastu : Investeerimine lastesse : tsükkel purustada puuduseks (2013) . Kättesaadav <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?>

docId=9762&langId=en .

Frazer , H. (2010), kes hoolib ? Juhistessoovituse võidelda laste vaesuse aruanne ELi eesistujariik Belgia konverents 02-03 september 2010 Brüssel: Belgia Avalik Planning Service sotsiaalse integratsiooni ja King Baudouin Foundation.

Frazer , H. ja Marlier , E. (2007) Võitlus laste vaesuse ja sotsiaalse kaasamise edendamine laste ELis: peamised õppetunnid , sõltumatu ülevaade põhineb osalevate riikide sõltumatute ekspertide sotsiaalse kaasatuse , Brüssel : Euroopa Komisjon. Kättesaadav :

Frazer , H. ja Marlier , E. (2012), Praegune olukord seoses laste vaesuse ja laste heaolu : ELi poliitika kontekstis võti väljakutsed ja võimalused , Nicosia : Kuproose eesistumise Euroopa Liidus. Kättesaadav :

Frazer , H., Marlier , E. ja Nicaise , I. (2010), laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse : "sotsiaalse kaasatuse tegevuskava Euroopa 2020 " , Antwerpen: Garant .

Sotsiaalkaitsekomitee (2012), tõkestamine ja vältimine vaesus, edendada heaolu , SPC Advisory Aruanne Euroopa Komisjon, Brüssel . Kättesaadav :

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=758&langId=en> .

Kulud laste vaesuse

Tegevus Laste ja New Economics Foundation (2009), varundamine tulevik : miks investeerida lapsed on hea meile kõigile , New Economics Foundation, London .

Kättesaadav :

http://www.actionforchildren.org.uk/media/94361/action_for_children_backing_the_future.pdf .

Griggs , J. ja Walker R. (2008), maksab laste vaesuse ja üksikisikutele ja ühiskonnale , Joseph Rowntree Foundation , York. Kättesaadav :

<http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/2301-child-poverty-costs.pdf>

[Tagakaas, trükise valmimine ja autorid puudu](#)